

Tommi Aalto

ARMEIJAA VAI ELÄMÄÄ VARTEN?
Kolmen armeijan keskeyttäneen nuoren
kokemuksia armeijasta, elämästä
ja syrjäytymisestä

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön
koulutusohjelma

Marraskuu 2014

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 3.11.2014				
Tekijä(t) Tommi Aalto	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö				
Nimeke Armeijaa vai elämää varten? Kolmen armeijan keskeyttäneen nuoren kokemuksia armeijasta, elämästä ja syrjäytymisestä.					
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia syrjäytymistä ja armeijan keskeyttämisestä ilmiönä. Syrjäytyminen on ollut ajankohtainen aihe Suomessa ja vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, pahoinvointi kasaantuu tietyille osalle nuoria. Kerron opinnäytetyössäni myös armeijan keskeyttämisestä yleisenä ilmiönä, sen syistä ja kuinka keskeyttäneiden elämä on jäsentynyt kotiin palaamisen jälkeen. Tässä elämäkäsité näyttelee suurta roolia, sillä se pitää sisällään sen kuinka keskeyttäminen on vaikuttanut nuoren ystävyyssuhteisiin, perheeseen, opiskeluun, työelämään ja syrjäytymiseen.</p> <p>Tämän opinnäytetyön olen toteuttanut kvalitatiivisella eli laadullisena tutkimuksena ja käytin tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelujen kautta halusin saada tietoa nuorten elämän tilanteesta ennen armeijaa, armeijan keskeyttämisestä ja elämästä armeijan jälkeen. Tutkimukseni aineisto koostuu kolmesta armeijan keskeyttäneestä nuoresta miehestä. Haastattelut ja sen litteroinnit on suoritettu keväällä 2014.</p> <p>Armeijan keskeyttäminen ei kuitenkaan automaattisesti johda nuoren syrjäytymisvaaraan. Keskeyttäneiden nuorten määrää on onnistuttu laskemaan, mutta silti monet keskeyttävät palveluksesta heti kahdella ensimmäisellä palvelusviikolla. Yhteiskunta on jatkuvassa muutoksessa ja se tarjoaa paljon erilaisia haasteita nuorille myös armeijan keskeyttämisen näkökulmasta. Nuorten ongelmat ovat lisääntyneet ja pahimmillaan lähes joka kolmas miespuolisista ikäluokkansa edustajista ei suorita asepalvelustaan. Kutsunnoissa on kiinnitetty enemmän huomiota nuorten terveyteen, jotta palveluksen keskeyttäneiden määrää saataisiin vähennettyä. Syrjäytymistä voi myös ennakoida koulun keskeyttäminen, työpaikan puuttuminen ja tipahtaminen yhteiskunnan ihanteiden ulkopuolelle. Haastatteluistani selvisi, että syrjäytymisen kannalta suojaavana tekijänä on toiminut erityisesti nuorten työpaikka. Kaikki kokivat, että oli ensiarvoisen tärkeää päästä keskeyttämisen jälkeen takaisin normaaliin elämän rytmiin ja tässä asiassa työpaikka auttoi heitä. Erityisesti myös sosiaalisen tuen verkosto auttoi nuoria. Sosiaalisesta verkosta oman perheen merkitys on ollut todella merkittävässä roolissa.</p>					
Asiasanat (avainsanat) Syrjäytyminen, varusmiespalvelus, keskeyttäminen					
Sivumäärä 47 + 1	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kieli</td> <td style="width: 50%;">URN</td> </tr> <tr> <td>Suomi</td> <td></td> </tr> </table>	Kieli	URN	Suomi	
Kieli	URN				
Suomi					
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteenä haastattelukysymysrunko					
Ohjaavan opettajan nimi Tommi Pantzar	Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin Mielenterveyspalvelut				

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 3.11.2014
Author(s) Tommi Aalto	Degree programme and option Civic Activities and Youth Work	
Name of the bachelor's thesis For army or for life? The experiences of the army, life and suspension of three army suspended young men.		
Abstract <p>The purpose of this study is to study exclusion and dropping out of the military service. Social exclusion has been a topical issue in Finland, and even though the majority of young people feel good, anxiety is piling up among a certain part of the young. I will examine in this thesis dropping out of the army as a phenomenon, reasons for dropping out, and what the life of these drop-outs has been like after they have quit the military service. In this, the concept of life plays a large role, as it includes the fact that the dropping out has affected the young people's friendships, family, education, employment and social exclusion.</p> <p>This thesis is qualitative by nature and I used theme interviews as data collection method. Through the interviews I wanted to get information on the situation of young people's life before the army, the army time and life after the military service. The research material consists of three young male military drop-outs. The theme interviews and transcriptions have been carried out in the spring of 2014.</p> <p>Exclusion predicts dropping out of school, the workplace and the ending up on the outside of the ideals of society. Society is constantly changing, and it also offers a lot of different challenges to young people leaving the military service in the middle of service. The military health checks have paid more attention to the health of young people in order to reduce the drop-out rates. The dropout rates have declined, but still many leave the service in the first two weeks of the service. The interviews revealed that especially having a job diminishes the risk of exclusion of young people. All the men I interviewed felt that it was vitally important to get back to normal life after dropping out and in this case having a job helped them. Human relations - in particular the support of their own families - also had a crucial role.</p>		
Subject headings, (keywords) Social exclusion, military service, drop-out		
Pages 47 + 1	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices Interview questions		
Tutor Tommi Pantzar	Bachelor's thesis assigned by Mikkeli Mental Health Services	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA VARUSMIESPALVELUS	4
2.1	Syrjäytyminen ilmiönä.....	4
2.1.1	Nuorten syrjäytyminen.....	6
2.2	Varusmiespalvelus	9
2.3	Armeijan keskeyttäminen ilmiönä.....	10
2.4	Nuorten vaikeudet varusmiespalveluksessa	13
3	YHTEISKUNNAN MUUTOKSET.....	15
3.1	Muutokset perhe- ja työelämässä.....	17
3.2	Muutoksien vaikutukset nuoriin	19
4	TUTKIMUSPROSESSI.....	20
4.1	Tutkimustehtävä	20
4.2	Kohdejoukko.....	21
4.3	Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu	21
4.3.1	Aineistonkeruu prosessina	23
4.3.2	Aineisto ja analyysi.....	24
5	KOKEMUKSIA ARMEIJASTA, ELÄMÄSTÄ JA SYRJÄYTYMISESTÄ	26
5.1	Haastateltavien kuvaus	26
5.2	Nuorten elämäntilanne ennen armeijaa	27
5.3	Armeijan keskeyttäminen	30
5.4	Elämä armeijan jälkeen.....	36
5.4.1	Positiiviset kokemukset armeijasta.....	37
5.5	Nykyinen elämäntilanne	39
6	POHDINTA	40
6.1	Tutkimus	40
6.2	Haastattelut	42
6.3	Yhteiskunnan muutokset	46

LIITE/LIITTEET

1	Haastattelukysymykset
---	-----------------------

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössäni tutkin syrjäytymistä ja miten nuorten miesten elämä on jäsenytynyt varusmiespalveluksen keskeydyttyä. Armeijan keskeyttäminen ja syrjäytyminen ovat pinnalla olevia asioita Suomessa ja huoli erityisesti nuorista miehistä on suuri. Suurin osa nuorista voi hyvin mutta ongelmat tuntuvat kasaantuvat tietyille osalle nuoria. Syrjäytyminen ja armeijan keskeyttäminen saattavat liittyä myös toisiinsa, sillä syrjäytynyt nuori ei välttämättä pysty suorittamaan palvelustaan suunnitellusti. Toisaalta myös armeijan keskeyttäminen saattaa ajan nuoren syrjäytymisen kierteeseen. Nuori suunnittelee elämäänsä armeijan mukaan ja näin ollen hän saattaa vaikkapa lykätä opiskelu- tai työpaikkaansa. Syrjäytymistä enteilevät esimerkiksi koulupaikan puuttuminen, sosiaalisten suhteiden vähäisyys ja työpaikan puuttuminen. Varuskunnissa on reagoitu keskeyttäneiden varusmiesten määrään ja ennaltaehkäisevä työ on käynnistetty. Tämä asia näkyy esimerkiksi kutsunnoissa, sillä mahdolliset pudokkaat pyrittään tunnistamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Valitsin tämän aiheen tutkittavakseni, koska syrjäytyminen kiinnostaa minua ja aion tulevaisuudessa työskennellä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Haluan myös tietää siitä, miten varusmiespalveluksen keskeyttämisen kaltainen asia on vaikuttanut nuoriin ja millaisia seurauksia sillä on ollut. Eräs aihevalintaani vaikuttava tekijä oli se, että armeijan keskeyttämisen vaikutusta syrjäytymiseen ei ole paljon tutkittu ja näen asian tarkastelun mielenkiintoiseksi ja haastavaksi. Haluan tässä opinnäytetyössä tuoda esille haastattelujen kautta nuorten kokemuksia keskeyttämisestä ja millaiset seuraukset sillä voi olla nuoren elämään. Tavoitteenani oli saada selville, onko varusmiespalveluksen keskeytys vaikuttanut nuorten syrjäytymiseen ja mitä on nuorten syrjäytyminen tänä päivänä. Etsin myös tietoa siitä, mitkä ryhmät kuuluvat riskiryhmään eli keillä on riski keskeyttää varusmiespalvelus. Olen kiinnostunut myös yhteiskunnan vaikutuksista nuoriin, sillä maailma, jossa nuoret elävät, muuttuu jatkuvasti.

Kun nuori on jäämässä tai joutumassa tavalla tai toisella yhteiskunnallisten alueiden ja erilaisten palveluiden ulkopuolelle voidaan alkaa puhumaan syrjäytymisestä. Syrjäytymistä voidaan myös kuvata sellaisena tilana, johon nuoret ovat joutuneet. Yhteiskunnan ulkopuolelle jääneitä kuvataan helposti myös elämässään epäonnistuneiksi ja

menestyksettömiksi häviäjiksi. Sitä pidetään myös ominaisuutena, joka on syntymästä asti ollut. Tästä huolimatta joillakin ihmisillä syrjäytymiseen on taipumus ja toisilla ei. (Lämsä 2009, 28–29.) Tämän vuoksi ongelman muodostavan juuri ne nuoret, jotka keskeyttävät palveluksensa. Tämä joukko muodostaa ryhmän, jolla on riski tipahtaa yhteiskunnan ulkopuolelle. Nuorten ongelmat ovat lisääntyneet ja pahimmillaan lähes joka kolmas miespuolisista ikäluokkansa edustajista ei suorita asepalvelustaan (Puolustusministeriö 2010, 123).

Varusmiespalvelus tapahtuu merkittävään aikaan nuoren elämässä. Monilla toisen asteen opinnot ovat takana ja itsenäistyminen on ajankohtaista. Kodista irtautuminen asettaa myös uudenlaisia haasteita, kuten aikataulujen kanssa elämistä ja esimiesten käskyjen noudattamista. Parhaimmillaan varusmiespalvelus vaikuttaa nuorten itsenäistymiseen ja antaa hyviä valmiuksia elämään. Varusmiespalveluksen loppuun asti suorittaneet ovat hyvässä asemassa esimerkiksi sen vuoksi, että yhteiskunta saa heistä otteen ja heitä voidaan ohjata opiskelemaan, työelämään ja noudattamaan terveellisiä elämäntapoja (Puolustusministeriö 2010, 109). Toisaalta joillekin palvelus tuntuu pakottamiselta. Tällöin nuori ei välttämättä ajattele mitä mahdollista hyötyä armeijan käymisellä on. Armeijan keskeyttäminen on kuitenkin tästä huolimatta yleistynyt. Nuorten syrjäytyminen on ilmiö, joka alkaa yhä varhaisemmassa vaiheessa. (Salo 2008, 8.)

Varusmiespalveluksen suorittaminen on helpottunut, mutta armeijan keskeyttäneitä on tästä huolimatta paljon. Syrjäytyminen on koko Suomea puhutteleva aihe ja ensisijainen tutkimusongelmani ovat, kuinka armeijan keskeyttäneiden elämä on jäsentynyt keskeyttämisen jälkeen. Tutkin myös syitä armeijan keskeyttämiseen ja tuen merkitystä. Tässä elämä-käsite on merkityksellinen, sillä se pitää sisällään muun muassa sen, kuinka keskeyttäminen on vaikuttanut nuoren ystävyys-suhteisiin, perheeseen, opiskeluun, työelämään ja syrjäytymiseen. Keskeyttäminen voi olla nuorelle miehelle myös itsetunnon kannalta merkittävä asia eli haluan myös kuulla siitä, että miten haastattelut ovat itse suhtautuneet armeijan keskeyttämiseen.

Tässä opinnäytetyössä etsin myös teorian tiedon ja aiempien tutkimusten perusteella keskeyttämisen seurauksia ja vertaan niitä tekemiini haastatteluihin. Teoreettinen viitekehys on toiminut pohjana myös haastattelurungon suunnittelulle. Tämä opinnäyte-

työ on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Käytän haastattelumenetelmänä teemahaastattelua, jotta saisin mahdollisimman tarkat vastaukset tutkimusongelmiini.

Lähdin itse suorittamaan varusmiespalvelusta heinäkuussa 2007. Alokaskauden jälkeen palvelusajakseni määräytyi kuusi kuukautta. Kotiuduin armeijasta tykkimiehenä.

2 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA VARUSMIESPALVELUS

Tässä opinnäytetyöni kappaleessa kerron syrjäytymisestä ilmiönä ja varusmiespalveluksesta ja sen keskeyttämisestä. Tarkoitukseni on kertoa mitä syrjäytyminen käsitteenä tarkoittaa ja millaisia vaikutuksia sillä on. Varusmiespalvelus on Suomessa nuorten miesten velvollisuus, kerron myös yleisesti palveluksesta ja nuorten lähtökohdista armeijaan menemiseen. Tuon esille myös erilaisia haasteita ja vaikeuksia mitä nuoret kokevat astuttuaan palvelukseen. Yhteiskunta on muuttunut paljon ja tämän vuoksi on tärkeää tutkia nuorten tilanteita sekä lähtökohtia ennen armeijaa.

2.1 Syrjäytyminen ilmiönä

Suomessa sana syrjäytyminen liitetään usein yhteiskunnan ulkopuolelle jäämiseen. Syrjäytymisellä on hyvin negatiivinen kaiku ja sillä tarkoitetaan sitä, kun yksilö on tippumassa - tai jo tippunut - pois yhteiskunnan valtavirrasta, normijärjestelmästä sekä suomalaisen yhteiskunnan ihanteista. Yhteiskunnan normien ulkopuolelle jäämisestä aletaan puhua, kun yksilö keskeyttää esimerkiksi koulun, työnsä ja hänellä ei ole sosiaalisia suhteita. Ruotsin kielessä sana syrjäytyminen on utslagning ja tarkoittaa uloslyöntiä. Lämsän (2009, 26) mukaan sanalla utslagning tarkoitetaan erityisesti työelämän ulkopuolelle jäämistä.

Oleennaista syrjäytymisen käsitteessä on myös se, miten ihminen kadottaa elämänhallintansa ja hän kokee vieraantuvansa yleisistä yhteiskunnan toimintatavoista. (Järventie & Sauli 2001, 126.) Myrskylän (2012, 1-2) mukaan syrjäytyminen tarkoittaa ongelmakokonaisuutta, johon voi kuulua päihderiippuvuuksia, rikollisuutta ja henkistä putoamista Suomen yhteiskunnan ulkopuolelle. Ihmiset voivat käsittää syrjäytymisen ilmiön monella eri tavalla. Tämän takia myös lukumäärät syrjäytyneistä vaihtelevat. Tämä aiheuttaa ongelman, koska nuoria halutaan auttaa asian kanssa. Tämän takia vaarassa olevat nuoret on pyrittävä löytämään mahdollisimman tarkasti. Syrjäytymisen käsitettä on selvennettävä ja panostettava niihin nuorten ryhmiin, missä syrjäytymisen riski on kaikista suurin.

Elämänhallinnan heikkeneminen ja yleiset hyvinvoinnin puutteet ennakoivat syrjäytymistä. Voidaan sanoa, että kaikki syrjäytyneet eivät kuitenkaan ole samalla tavalla

syrjäytyneitä, sillä kyse on erilaisten riskitekijöiden esiintymisestä yksilöiden ja ihmisyhmien elämässä. Näin ollen syrjäytyminen syvenee sitä mukaa kuinka usealta elämäntilanteelta yksilö vetäytyy syrjään. Taloudelliset ja henkiset voimavarat, osattomuus ja sosiaalisen pääoman puute liittyvätkin voimakkaasti syrjäytymiseen. Silloin kun nuorelta puuttuu sosiaalisen pääoman verkosto, hän elää riskin alaisena ja hänellä on vaara syrjäytyä yhteiskunnan ulkopuolelle. Syrjäytymiselle ominaista on, että heitä ei kiinnosta asioihin vaikuttaminen, he ovat poliittisesti passiivisia sekä vetäytyvät helposti syrjään päätöksenteon hetkillä. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2003, 360–362.) Yleinen pahoinvointi erityisesti pojilla vaikuttaa ja ennakoii syrjäytymistä. Rantanen (2010, 35) mukaan kaikilla nuorilla ei ole samanlaisia perhe- ja kasvuolosuhteita. Lisäksi jokaisen ihmisen kehitys on erilainen. Rantanen myös toteaa, että poikien pahoinvointiin ei ole yksiselitteistä vastauksia, vaan ne ovat monen asian summa. Pahoinvoinnin syyt linkittyvät valtaosin erilaisiin tunne- elämän ongelmiin ja ihmissuhteisiin.

Syrjäytymisessä nähdään myös erilaisia ulottuvuuksia. Jyrkämän (1986, 39–40) mukaan syrjäytyminen voi olla koulutuksellista, työmarkkinallista, sosiaalista, vallankäyttöllistä ja normatiivista. Myrskylä (2012, 2) toteaa, että syrjäytyneitä ovat sellaiset nuoret, jotka ovat opiskelun ja työvoiman ulkopuolella eikä heillä ole muuta koulutusta. Silloin kun lapsella tai nuorella on puutteellisia valmiuksia tietojen ja taitojen osalta koulumaailmassa, voidaan puhua koulutuksellisesta syrjäytymisestä. Järventien ja Saulin (2001, 130) mukaan koulutukselliseen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen pitäisi kiinnittää jo heti koulun alettua huomiota. Suurin syy tähän on, että koulutuksesta pois putoaminen on yksi suurimmista syrjäytymiseen johtavista tekijöistä. Tämä tuottaa hankaluuksia myös työmarkkinoille suuntaamisessa. Sosiaalisella syrjäytymisellä tarkoitetaan puolestaan sitä, että nuoren lähiverkosto murenee ja hän tuntee olevansa yksin. Tämä taas johtaa siihen, että nuorelta puuttuu sosiaalisen tuen verkosto. Voidaan todeta, että mikäli nuori jää yhteiskunnan ulkopuolella ja tipahtaa pois työelämästä koko työiäksi, niin kustannukset yhteiskunnalle ovat noin miljoonan euron luokkaa. Myrskylän (2013, 3) pohtii, että nuorten syrjäytyminen saattaa alkaa jo armeijassa ja syrjäytymistä enteilee opiskelu- ja työpaikan puuttuminen.

Normatiivisella syrjäytymisellä tarkoitetaan sitä, että jos nuori ei sopeudu johonkin joukkoon tai hän on erilainen. Normatiivista syrjäytymistä kuvastaa se, että nuori ko-

kee olevansa poikkeava ja se alkaa vaikuttaa nuoren identiteetin kehitykseen (mts., 127). Kasvuolosuhteiden ja kodin merkitys on myös olennainen syrjäytymisen kannalta. Perheessä kohdataan monenlaisia haasteita kuten sairaudet tai perheen hajoaminen, joka monesti johtaa myös taloudellisiin ongelmiin. Joillekin nuorille perheolosuhteet aiheuttavat ongelmia ja heidän elämänsä saattaa luisua raiteiltaan. Joidenkin kohdalla edes hyvä sosiaalinen tuki ja oma hyvä perusterveys eivät pysty katkaisemaan jo alkavaa syrjäytymiskehitystä. (Järventie & Sauli 2001, 127.) Perheissä tapahtuvat muutokset eivät voi olla vaikuttamatta nuoriin: nuoret näkevät monenlaisia perheen sisällä tapahtuvia muutoksia sekä ongelmia. Nuorten kehitykseen ja kasvuun kipeitä jälkiä jättävät esimerkiksi perheessä oleva väkivalta ja avioerot.

Perheen vaikutuksesta puhuttaessa poikien erilaiset vaikeudet saavat alkunsa vanhempien teoista. Pahoinvointia seuraa esimerkiksi siitä, kun vanhemmat eivät enää jaksaa hoitaa lapsia ja perheen sisäiset ristiriidat jatkavat kasvuaan. Perheissä myös puhumisen vaikeus voi aiheuttaa ongelmia. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun perheen ongelmista ei puhuta avoimesti, vaan ongelmat sivuutetaan ja jokainen ”mököttää” omassa nurkassaan keskustelematta asioista. Vanhemmat voivat välittää vain omista mielipiteistään, jolloin lasten ääntä ei enää haluta kuulla. Myös vanhempien väsymys aiheuttaa perhe-elämän hyvinvoinnille haasteita. Vanhemmat eivät välttämättä enää väsymykseltään jaksaa enää talonhoidon rutiineita, kuten siivoamista ja ruuanlaittamista. Erityisesti ruoka vaikuttaa lasten hyvinvointiin. Rasvainen, epäterveellinen ruokavalio vaikuttaa kasvuiässä oleviin nuoriin, kun vanhemmat eivät jaksaa panostaa hyvään ja monipuoliseen ravintoon. Pahimmillaan se vaikuttaa jopa niin, että lapset jäävät normaalia lyhyemmiksi aina murrosikänsä asti. (Rantanen 2010, 35.)

2.1.1 Nuorten syrjäytyminen

Tällä hetkellä Suomessa nuorten enemmistön hyvinvointi on lisääntynyt. Valitettavasti ongelmat kasaantuvat pienelle osalle vähemmistöä, eli noin 15–20 prosentilla nuorista pahoinvointi on lisääntynyt. Tämän mainitun vähemmistön ongelmat ovat hyvin vakavia ja sen johdosta sisäministeriö onkin nostanut syrjäytymisen Suomen keskeisimmäksi uhaksi. Taloudellinen huoli on myös aiheellinen, sillä yksi syrjäytynyt nuori maksaa elinkaarensa aikana yhteiskunnalle noin 1,2 miljoonaa euroa. (Nuorista Suomessa 2010, 28.) Aaltosen ym. mukaan (2003, 362) mukaan nuorten syrjäytyminen

on monimutkainen prosessi ja sen vuoksi sen tilastollinen tarkastelu on vaikeaa. Voidaan jopa sanoa, että tarkkoja tilastoja syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevista nuorista ei ole olemassa. Arvioiden mukaan noin 2-5 prosenttia kustakin ikäluokasta on syrjäytymisvaarassa. Nuoren perheelle ja nuorelle itselleen syrjäytyminen aiheuttaa paljon henkistä kärsimystä, mitä ei voida mitata rahassa.

Syrjäytyminen linkittyy voimakkaasti koulutuksen keskeyttämiseen. Tätä voidaan tarkastella myös tilastojen valossa, sillä vuonna 2009 ilman peruskoulun todistusta jäi jopa 189 nuorta. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäjiä puolestaan oli vuosina 2008–2009 kymmenen prosenttia. Tämän voisi sanoa olevan iso syy siihen, miksi noin 8000 nuorta jokaisesta ikäluokasta jää ilman jatkokoulutusta. Työvoimatutkimusten valossa syrjäytyneiden määrä kasvaa työttömyyden kasvun seurauksena. Tilastojen ulkopuolella olevien nuorten tilanne on erityisen hankala ja työttömyyden kasvu on voimakainta alle 20 vuoden ikäisille. Tilastojen ulkopuolelle päätyy sellaisia nuoria, jotka eivät ole ilmoittautuneet työttömiksi. Tällaisia nuoria on Opetusministeriön mukaan yhteiskunnassamme noin tuhat. Lisähuolta aiheuttaa myös se, että pelkän peruskoulutuksen varassa olevilla nuorilla on huomattavia vaikeuksia työllistyä. Tämä tekee työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisestä vahvasti syrjäytymiseen liittyvän kysymyksen. (mts., 28.)

Suomessa oli vuonna 2010 (mts., 1) yhteensä noin 51 300 syrjäytynyttä nuorta – viiden prosentin verran 15–29 vuotiaiden ikäluokasta. Tästä viidestä prosentista 65 prosenttia oli nuoria miehiä ja naisia puolestaan 35 prosenttia. Vuonna 2010 työvoiman ulkopuolisia nuoria oli 32 500 ja työttömiä työnhakijoita heistä oli 18 800. Vuosia 1987- 2010 tarkastellessa voidaan päätellä, että syrjäytyminen ei ole merkittävästi lisääntynyt. Voidaan jopa todeta, että tilanne on päinvastainen. Tilastojen valossa syrjäytyneitä oli vuonna 1992 puolet enemmän kuin vuonna 2006. Kaiken kaikkiaan syrjäytyneiden nuorten osuus on vaihdellut jopa yhdeksästä prosentista viiteen prosenttiin. Pahimmassa vaarassa syrjäytyä ovatkin nämä 32 500 nuorta sillä he ovat piilossa yhteiskunnassa - heistä ei tiedetä edes keitä he ovat tai missä he ovat. Nämä nuoret eivät myöskään näy missään tilastotiedoissa. Tilastojen ulottumattomissa olevat nuoret ovat kaikista kovinta riskiryhmää. (Myrskylä 2012, 3.)

Syrjäytymisestä puhuttaessa puhutaan nimenomaan nuorten miesten ongelmasta. Myrskylän (2012, 3) mukaan tämän voi perustaa siihen, että syrjäytyneistä jopa kaksi kolmasosaa on nuoria miehiä. Tätä voidaan tarkastella myös peruskouluasteen näkökulmasta: pelkän peruskoulutuksen varassa vuonna 2010 oli yhteensä 218 932 miestä ikäluokasta 15–29. Tästä joukosta syrjäytyneitä oli yhteensä 15 prosenttia.

Syrjäytyneisyys ei ole lähtenyt nousuun, mutta siitä huolimatta tilanne on huolestuttava. Tämä johtuu siitä, että suomalaisen yhteiskunnan ikäluokat ovat pienentymässä. Vuonna 2008 Suomessa syntyi 59 530 lasta kun taas vuonna 2010 vastaava luku oli 60 980. Kasvua siis tapahtuu, mutta se kasvu on vähäistä. (Myrskylä 2012, 5.)

Ongelmia tutkittaessa on paneuduttava jokaisen omaan elämään ja tutkittava perheiden salaisuuksia sekä elämänhallinnan ongelmia. Vanhemmilla on myös roolinsa syrjäytymisen ehkäisemisessä. Jokaisen elämäntilanne ja -kaari on yksilöllinen. Tarkastellessa nuorten poikien pahoinvointia ei siis voida tyytyä yksiselitteisiin vastauksiin. Nuorten perheet ja vanhemmat ovat myös jokaisella erilaiset. Yleensä pahoinvoinnin syyt kitkeytyvät jotenkin perhe- ja ihmissuhteisiin sekä tunne-elämän ongelmiin. Ajat muuttuvat ja sukupolvien aikana luodut perheiden asetelmat elämäkulusta ohjaavat vanhempien toimintaa. Perhe-elämästä puhuttaessa voidaan sanoa, että isyyden ja äitiyden vaikeudet tuottavat myös ongelmia. Parisuhteen ongelmat, kuten avioerot, miesten läsnäolon vähäisyys ja naisten eräänlainen ylivalta eivät voi olla vaikuttamatta ja jättämättä kipeitä jälkiä poikien kasvuun ja kehitykseen. (Rantanen 2010, 35.)

Nuorten pitkään jatkunut työnsaannin hankaluus vaikuttaa vääjäämättä kasvavaan syrjäytymisen riskiin. Taloudelliset resurssit nuoren tukemiseen kytkeytyvät perheen osalta mahdollisuuden tukea nuorta kohti työelämää. Nuorten pitkä-aikaistyöttömyys saattaa altistaa nuoret syrjäytymisvaaraan, sillä taloudelliset resurssit kytkeytyvät edelleen palkkatyöhön. Yhteiskunnassamme hyvää taloudellista ihannetta kunnioitetaan ja ihannoidaan. Tästä voisi päätellä, että työttömyys heikentää nuoren perhesuhteita, terveyttä ja yhteisöllisiä siteitä. Nuorten vanhempien heikko taloudellinen tilanne vaikeuttaa myös kykyyn tukea nuorta. (Aaltonen ym. 2003, 361.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2003, 18) mukaan hyvä työllisyys, sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja talouskasvu tukevat toisiaan. Tämän vuoksi talouskasvulla on merkitystä

myös syrjäytymisen ehkäisemisessä. Tästä huolimatta Suomen taloudellinen kasvu on hidastunut merkittävästi vuodesta 2001 alkaen. Lyhytaikainen työttömyys ei välttämättä nosta riskiä, mutta pitkäaikaistyöttömyys ja työelämän ulkopuolelle jääminen voivat johtaa vakaviin sosiaalisiin ja taloudellisiin ongelmiin.

Maahanmuuttajanuoret muodostavat myös oman riskiryhmänsä ei-aktiivisten nuorten ryhmässä. Suomessa syrjäytyneistä joka neljäs on maahanmuuttajataustan omaava. Suomalaisiin verrattaessa maahanmuuttajien ulkopuolisuus ja työttömyysriskit ovat noin kolminkertaisia. Vieraskielisestä nuorista puolestaan syrjäytyneitä on noin joka kolmas. Voidaan siis sanoa, että syrjäytyminen on myös maahanmuuttajien kotiuttamiseen liittyvä ongelma. Tämä johtuu pitkälti siitä, että maahanmuuttajien on vaikea työllistyä Suomessa. Työelämänä ulkopuolelle jääneet maahanmuuttajat ovat nimenomaan nuoria, joilla ei ole koulutus- tai työkokemusta auttamassa työnhaussa. Näillä nuorilla ei ole myöskään perhettä tukenaan. Kaikista suurin syrjäytymisriski on kuitenkin maahanmuuttajilla, joilla ei ole asuntoa. (Myrskylä 2012, 5.)

2.2 Varusmiespalvelus

Suomen asevelvollisuuslain mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta kun hän täyttää 18 vuotta. Asevelvollisuus loppuu sen vuoden lopussa kun henkilö täyttää 60 vuotta. Asevelvollisuuden suorittamisessa henkilö osallistuu varusmiespalvelukseen, kertausharjoituksiin, ylimääräiseen palvelukseen, liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen, kutsuntoihin ja palveluskelpoisuuden tarkastukseen. Lain mukaan kutsunnoista poisjääminen on rangaistava teko. (Asevelvollisuuslaki 1/2007.)

Perustuslaki velvoittaa jokaisen miespuolisen Suomen kansalaisen osallistumaan Suomen puolustamiseen. Tätä velvollisuutta kutsutaan maanpuolustusvelvollisuudeksi. Lain perusteella jokainen 18 vuotta täyttänyt miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen. Asevelvolliset velvoitetaan suorittamaan varusmiespalveluksen tai siviilipalveluksen. Asepalvelus on mahdollista suorittaa joko 6, 9 tai 12 kuukaudessa. Nykyään varusmiespalveluksen voi suorittaa 165, 255 tai 347 päivässä (Puolustusvoimat 2013b). Siviilipalveluksen kesto puolestaan on 334 vuorokautta. Siviilipalveluksessa on erillinen koulutusjakso, joka kestää 28 vuorokautta. Vuosittain varusmies-

palveluksen suorittaa yli 23 000 miestä ja noin 300 naista. Miesten osuus on siis noin 80 % jokaisesta nuorten miesten ikäluokasta. (Virtanen 2011, 12–13.) Asepalveluksen jättää käymättä noin 9 000 miestä joka vuosi. Varusmiespalveluksen ulkopuolella jääneet ovat kuitenkin huomattu viranomaisten puolelta, mutta silti moni nuori on vaarassa syrjäytyä. (Puolustusministeriö 2010, 109;122.)

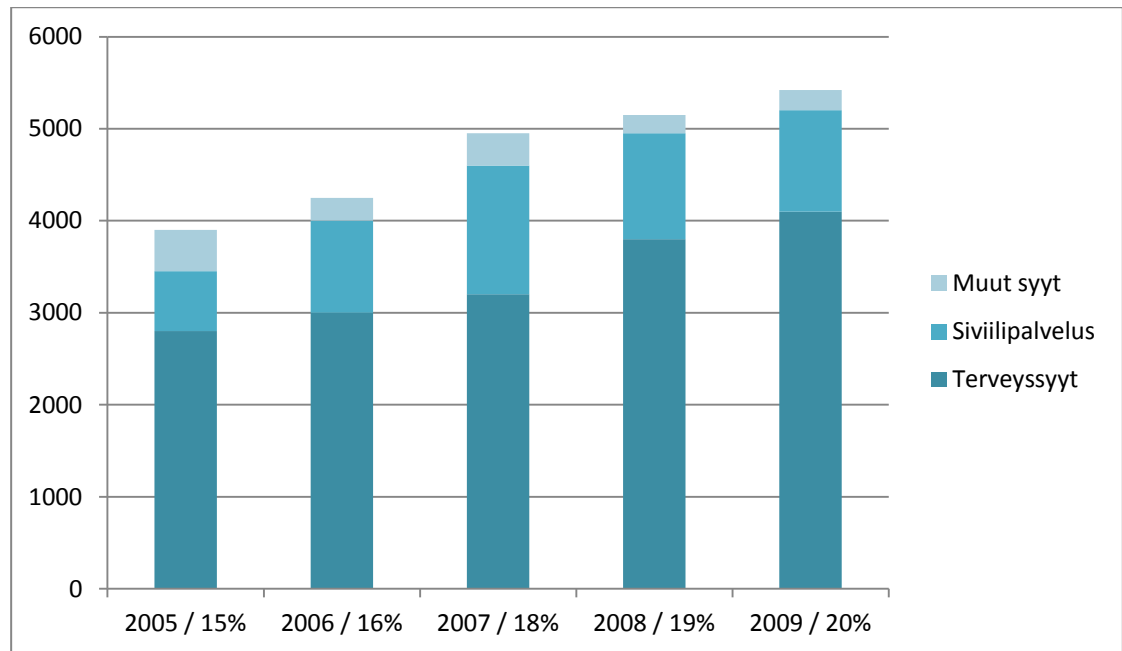
Asepalvelus alkaa peruskoulutuskaudella, joka kestää 8 viikkoa. Tämän jälkeen määräytyy lopullinen palvelusaika ja tehtävä. Kuuden kuukauden mittaiseen palvelukseen sisältyy peruskoulutusjakson jälkeen yhdeksän viikon erikoiskoulutus ja yhdeksän viikon joukkokoulutuskausi. Kuljettajakoulutuksen saaneille palvelusaika on yhdeksän kuukautta, kuten myös haastavimmilla miehistön tehtävillä. Varusmiesjohtajakoulutukseen menevät palvelevat myös 12 kuukautta. Heidän palvelukseensa kuuluu aliupseerikurssin suorittaminen. Varusmiesjohtajien palvelukseen kuuluu harjoitella tehtäväänsä seuraavan saapumiserän varusmiesten kanssa. (Virtanen 2011, 14–15.)

2.3 Armeijan keskeyttäminen ilmiönä

Varusmiespalveluksen alkaessa keskeyttäneistä jopa kaksi kolmasosaa lopettaa palveluksen kahden ensimmäisen viikon aikana. Suurimmalla osalla heistä keskeyttämisen syyksi todetaan lievä sopeutumishäiriö. Palveluksen keskeyttämistä ennakoivat armeijan keskeyttämisen pohtiminen, matala koulutustaso, huonot peruskoulukokemukset, negatiiviset odotukset palveluksesta, rikosrekisteritiedot, heikko fyysinen kunto, riidat seurustelusuhhteissa tai siviilielämää viettävien kavereiden negatiivinen asenne armeijaa kohtaan. (Salo 2008, 8.)

Palveluksen keskeyttäneiden määrä on ollut laskussa sitten vuoden 2009 jolloin keskeyttämiset olivat suurimmillaan. Tuolloin jopa 19 % varusmiehistä keskeytti palveluksensa. Keskeyttäneistä kuitenkin osa suorittaa palveluksensa loppuun myöhemmin mutta noin 75 % keskeytyksistä tapahtuu peruskoulutuskauden aikana. 60 % keskeytyksistä tapahtuu kahden ensimmäisen viikonaikana sillä tuolloin aloilla on edessä lääkärintarkastukset. 2013 vuoden ensimmäisessä saapumiserästä tilastoitiin poistuneita 16.7 %. Toisessa saapumiserässä keskeyttäneitä on noin 0.6 % vähemmän kuin ensimmäisessä saapumiserässä samassa ajankohdassa. Toisessa saapumiserässä keskeyttäneitä on jopa 2.1 % vähemmän kuin vuosi sitten olleissa samassa saapu-

miserässä. Vuonna 2013 peruskoulutuskauden keskeyttäneitä oli 10.9 % eli 1349 henkilöä. Siviilipalvelukseen haluavien määrä on myös laskenut noin sadalla henkilöllä vuodentakaisesta ajasta. (Puolustusvoimat 2013a.)

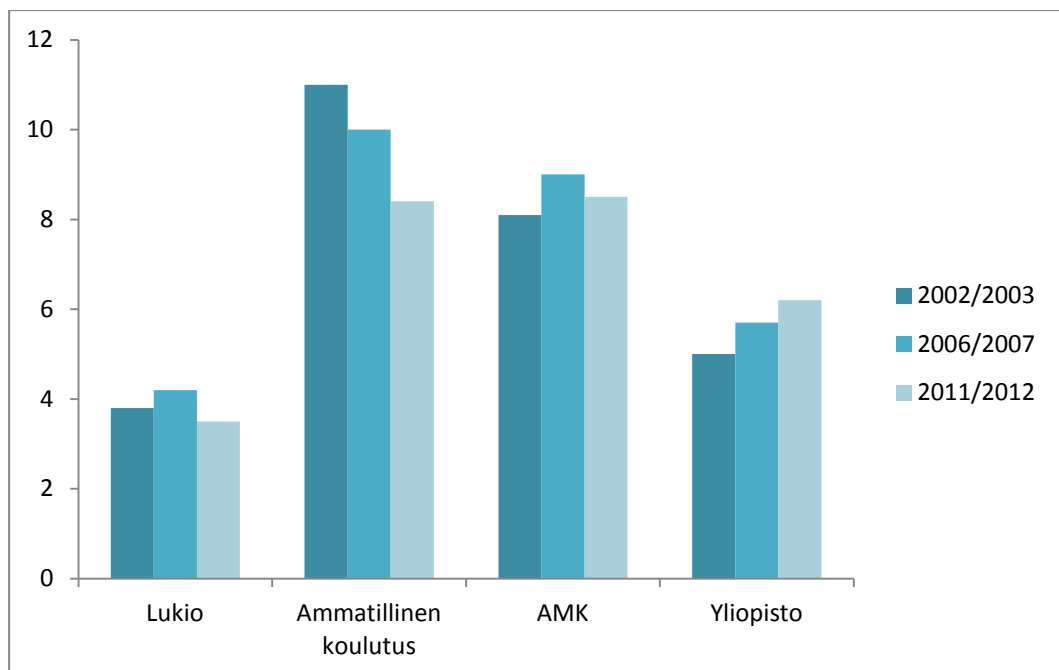
KUVIO 1. Varusmiespalveluksen keskeyttämisprosentit (Puolustusministeriö 2010).

Yllä olevasta kuviosta näkee, miten armeija jää kesken useimmiten terveyssyyden takia. Kokonaisuudessaan siviilipalveluksen suorittaneiden määrä ei juuri ole muuttunut suuntaan eikä toiseen. Muina syinä voidaan pitää esimerkiksi varusmiehen mahdollisia negatiivisia ja asenteellisia vaikeuksia armeijaa vastaan.

Positiivinen asenne on avainasemassa palveluksen onnistumisessa, sillä negatiivinen asenne voi alkaa näkyä palveluksen aikana erilaisina rikkeinä ja sairaaksi tekeytymisenä (Puolustusvoimat 2013a). Hoikkalan ym. mukaan (2009, 55) armeijaan meneminen voi olla nuorelle eräänlainen kulttuurishokki. Tämä johtuu siitä, että palvelukseen astuttuaan nuori menettää vapautensa. Asioista päättäminen siirtyy armeijan henkilökunnan harteille. Palveluksessa on nuoria, joita palvelus ei yksinkertaisesti vaan huvita ja tällöin nuorelle itselleen armeijalla ei ole mitään merkitystä sen enempää kuin

itse puolustusvoimillakaan. Syrjäytymisen polku alkaa siinä vaiheessa kun Puolustusvoimat eivät saa vaikeuksissa olevaa henkilöä jaloilleen. Palveluksesta päästyään hän on vaarassa ajautua kierteeseen, joka kohottaa syrjäytymisen riskiä. Armeijan loppuun suorittamisella on puolestaan kasvattavia kokemuksia. Armeijan loppuun suorittamista tukevat positiivinen asenne, koulutusmotivaatio, sopeutumiskokemukset, komppanian ilmapiiri, ryhmäkiinteys ja haastava koulutus.

Hiltusen (2014) mukaan yhä useampi nuori suorittaa lukion ja ammatillisen koulutuksensa loppuun. Alla olevan kuvion mukaan voidaan nähdä selkeästi, miten paljon keskeyttämiset toisella asteella ovat lähteneet laskuun. Yhtenä syynä tähän voisi olla esimerkiksi se, että valtio on panostanut paljon syrjäytymisen vastaiseen taisteluun ja tämä alkaa tuottaa tulosta ja se näkyy koulujen keskeyttämisen vähentymisenä. Ammatillinen koulutus erottuu tuloksista kaikista selvimmin, sillä siinä keskeyttäneiden määrä on laskenut kaikista eniten.

KUVIO 2. Koulukeskeytykset (Tilastokeskus 2014).

Varusmiespalveluksen suorittaminen on Suomessa velvollisuus ja jopa eräänlainen miehisyyden mittari. Esimerkiksi Hoikkalan (2009, 240–241) mukaan armeijassa kutsutaan nuoria, joka eivät kestä armeijan miehisiä vaateita vellihousuiksi ja hiiriksi. Tästä huolimatta varusmiespalveluksen keskeyttäminen on asia, johon nuoret suhtau-

tuvat eri tavoilla. Toisille asiaa kuvaavat sanat pettymys, ahdistus, huoli tulevaisuudesta, perheen ja ystävien suhtautumisesta, kun taas toisille kyseessä on elämää ja ahdistusta helpottava uutinen. Keskeyttämisen kokemukset myös eroavat siinä mielessä toisistaan, että osa on ottanut keskeyttämisen todella raskaasti. Sana pettymys ei kuitenkaan kuvaa kaikkien nuorten kokemusta keskeyttämisestä. Tutkijana minun on myös varottava tekemästä olettamuksia keskeyttämisestä, sillä kaikille se ei olekaan pettymys, vaan jopa helpotus. Tästä huolimatta myös keskeyttämisen syy varmasti vaikuttaa siihen, suhtautuuko henkilö siihen helpottuneena vai itseensä pettyneenä.

2.4 Nuorten vaikeudet varusmiespalveluksessa

Varusmiespalvelus on asia, josta jokaisella on oma tarinansa kerrottavana. Monilla henkilöillä on armeijasta erilaiset kokemukset. Samanlaiset kokemukset vahvistavat kansallista identiteettiä ja ylläpitävät suomalaisessa kulttuurissa vallitsevaa kertomusta varusmiespalveluksen luonteesta. Talvisodan henki on asia, joka voidaan nähdä vieläkin palveluksen suorittaneiden miesten keskuudessa, sillä monet kertomukset hurjista selviytymistarinoista sopivat hyvin yksin Suomen sotahistorian kanssa. Näitä tarinoita voidaan myös nimittää kollektiivisiksi tarinoiksi. Tarinat saavat armeijan keskeyttäneet tai armeijaa käymättömät tuntemaan olonsa kiusaantuneeksi. Nuoret ovat kuulleet tarinoita armeijasta esimerkiksi vanhemmiltaan, sukulaisiltaan ja ystäviltään. Tarinat ovat monesti erilaisia kuin mitä armeijan arki todellisuudessa on. Tarinoissa läsnä ovat muun muassa pelottelu, kannustus, piruilu ja ylpeys. (Hoikkala ym. 2009, 54–55.)

Tällä hetkellä suomalaisille merkittävimmät terveydelliset ongelmat liittyvät ylipainoon, alkoholismiin ja mielenterveysongelmiin. Armeijalla on myös kansanterveydellinen vaikutus: vaikutus voidaan nähdä siinä, että armeijassa voidaan luoda yhteys terveydellisistä ongelmista kärsiville. Palveluksen aikana varusmiehiä kehoitetaan itse huolehtimaan terveydestään. Tätä kehotusta viljelee muun muassa armeijan henkilökunta. Armeijassa tätä kehotusta vastaan kuitenkin sotivat institutionaaliset ja sosiaaliset paineet. (Hoikkala ym. 2009, 240.) Armeijan terveystarkastukset tarjoavat mahdollisuuden tunnistamaan nämä ongelmat, sillä muuten niiden havaitseminen olisi huomattavasti vaikeampaa. Terveystarkastuksissa tavoitetaan myös nuoria, joilla on esimerkiksi päihde- ja huumausaineongelmia ja näin heidät voidaan ohjata oikeanlaisen avun piiriin. Asevelvollisuudella voi olla kuitenkin myös kansanterveyden näkökul-

masta negatiivisiakin vaikutuksia. Esimerkkinä tästä voidaan todeta, että muun muassa tupakointi ja nuuskaaminen lisääntyvät palveluksen aikana. Alkoholin käytössä kuitenkin ei tapahdu merkittävää muutosta, mutta sen kuluttaminen keskittyy yhteen kertaan viikossa. On kuitenkin huomattu, että alkoholin käytössä ei tapahdu merkittävää muutosta, niin viikossa kunnon humalan juovien määrä lisääntyy asepalveluksen aikana. Kutsuntojen terveystarkastusten laatu myös vaihtelee, eivätkä ne toimi kaikkialla samalla tavalla. Tämä asia voi asettaa kutsuntavelvollisia eriarvoiseen asemaan. Kaikki asevelvolliset eivät myöskään käy ennakkolääkärintarkastuksissa. (Puolustusministeriö 2010, 108.)

Puolustusministeriön Suomalainen asevelvollisuus- julkaisun (2010, 109;122) mukaan asevelvollisuudella on vaikutusta myös maahanmuuttajien kotiuttamisen syrjäytymisen ehkäisyyn näkökulmasta. Varusmiespalveluksen loppuun asti suorittaneet ovat hyvässä asemassa esimerkiksi sen vuoksi, että yhteiskunta saa heistä otteen ja heitä voidaan ohjata opiskelemaan, työelämään ja noudattamaan terveellisiä elämäntapoja. Tämän vuoksi ongelman muodostavan juuri ne nuoret, jotka keskeyttävät palveluksensa. Tämä joukko muodostaa ryhmän, jolla on riski tipahtaa yhteiskunnan ulkopuolelle.

Time out- hankkeen ”elämä raiteilleen”- toimintamalli on kehitetty armeijan ja siviili- palveluksen keskeyttäneitä varten. Hankkeen tavoitteena on tarjota nuorelle tukea ja apua palvelusten keskeytyessä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.) Time out- hankkeen mukaan palveluksen ulkopuolelle jääneillä oli merkittäviä eroavaisuuksia verrattuna muihin palvelukseen määrättyihin nuoriin miehiin verrattuna. Palveluksen ulkopuolelle jääneet erosivat palvelukseen astuneista esimerkiksi yleisiltä elämäntavoiltaan ja psykososiaaliselta hyvinvoinniltaan. Time out- hankkeen mukaan ulkopuolelle jääneillä oli lapsuusajaltaan heikommat edellytyksen suorittaa palvelus loppuun. Tämän olivat vaikuttaneet esimerkiksi heidän kasvuolosuhteensa. Iän karttuessa heille oli myös kasaantunut erilaisia ongelmia; sosiaalisia, psyykkisiä, päihde, taloudellisia ja työttömyysongelmia. Palveluksen ulkopuolelle jääneiltä myös puuttui syrjäytymiseltä ehkäiseviä taitoja kuten itseluottamusta, sosiaalista tukea ja erilaista harrastustoimintaa. Palveluksen keskeyttäminen aiheuttaa nuorelle kokonaan erilaisen elämäntilanteen. Tämä johtuu siitä, että hänen pitää suunnitella koko elämäntilanteensa ja tulevaisuutensa uudelleen. Keskeyttäminen voi aiheuttaa nuorelle myös voimakkaita

tunteita kuten epäonnistumisen tunteen. (Puolustusministeriö 2010, 124.) Hoikkala ym. kertoo, (2009, 240–241) että esimerkiksi vellihousut ja hiiret ovat termejä niille, jotka eivät ole kestäneet varusmiespalvelusta. Tämä nimitykset johtuvat siitä, että armeija tunnetaan eräänlaisena miehisyyden mittarina suomalaisessa yhteiskunnassa.

3 YHTEISKUNNAN MUUTOKSET

Nuoret elävät maailmassa mikä muuttuu nopeasti ja jatkuvasti. Sosiologit kutsuvat nyky-yhteiskuntaa myöhäismoderniksi tai jälkimoderniksi ympäristöksi. Nykyaikainen yhteiskunta tarjoaa aiempaa enemmän nuorille mahdollisuuksia, mutta toisaalta se myös altistaa nuoria uusille uhkakuville ja riskeille. Tämä on johtanut siihen, että tieteilijät ovat alkaneet kutsumaan nyky-yhteiskuntaa riskiyhteiskunnaksi. Riskiyhteiskunnan myötä ihmiset joutuvat kohtaamaan ristiriitaisia haasteita, jotka ovat niin globaaleja kuin henkilökohtaisiakin. Aikaisemmin erilaisia sosiaalisia riskejä ja myös niiden seurauksia pystyttiin ennustamaan ja näin myös niiden vaikutuksia pystyttiin arvioimaan etukäteen. Asia on kuitenkin muuttunut, koska jälkimodernin yhteiskunnan riskejä ei voi välttämättä nähdä tai havaita eivätkä ne välttämättä kohdistu enää tiettyihin ihmisryhmiin. (Aaltonen ym. 2003, 40.)

Hautamäen (2001, 11–13) mukaan teollisuuskehitys on tuonut esiin sellaisia piirteitä, että nykyään voidaan puhua myöhäismodernista vaiheesta. Modernille yhteiskunnalle oli ominaista luonnonvarojen hyväksikäyttö, täystyöllisyys, kollektiiviset elämäntavat, kansallisvaltiot ja hyvinvointivaltiot. Tällä hetkellä päätään nostaa myöhäismoderni yhteiskunta, jolle puolestaan ominaista on palkkatyön väheneminen, yksilöllistyminen, sukupuolten vallankumous, globalisaatio ja ekologiset kriisit. Voidaan sanoa, että modernista yhteiskunnasta myöhäismoderniin yhteiskuntaan siirtyminen merkitsee ohjaamisen mahdottomuutta sekä suuntatietoisuuden hämärtymistä. Modernille maailmalle tyypilliset piirteet, kuten määrätietoisuus ja pitkäkestoinen suuntautuminen korvautuvat lyhytkestoisuudella ja kaaosmaisuuudella. Varma perusote elämään ei ole enää mahdollista, vaan spontaanisuus ja erilaiset sattumat kuvaavat elämää paremmin. Tätä ei kuitenkaan voi enää nykypäivänä yleistää koskemaan jokaista kansalaista, sillä myöhäismodernin aikakauden tunnusmerkkejä ovat sosiologi Anthony Giddensin mukaan erilaisten elämäntyylien moninaistuminen ja omien elämänvalintojen korostunut merkitys (Karvonen & Rahkonen 2000, 135).

Sosiologi Richard Sennettin mukaan myös erilaiset organisaatiot ovat kokeneet muutoksen: ennen organisaatiot loivat pysyvyyttä hierarkkisella olemuksellaan, mutta nykypäivän yhteiskunta on pakottanut monet instituutiot muuttamaan toimintaansa joustavammaksi ja sopeutuvammaksi. (Hautamäki 2008, 17.) Pohdin Hautamäen lausetta armeijan organisaation kannalta: armeijan jäykkä organisaatio joutuu mukautumaan nykyajan nuorten miesten kykyihin ja taitoihin. Hoikkala ym. (2009, 413–414) viittaa tekstissään Pekka Halosen (2002) ajatukseen siitä, että puolustusvoimien koulutusta ohjasivat ennen tehtävät, tarpeet ja perinteiset arvot. Halonen (mt.) yhtyy Hautamäen ajatukseen siitä, että armeijan muutoksen suuntana täytyisi olla kehittyminen ja ajantasainen organisaatio. Tätä kehityskulkua jarruttavat vanhan ajatusmaailman miehet joiden mielestä uudistusten tekeminen on armeijan instituution tuhoamista. Nissinen (2012, 5) ajattelee, että varuskunnissa suurimmat vaikeudet ja haasteet kohdistuvatkin olemassa oleviin rakenteisiin ja rutiineihin.

Ulkopuolisen tutkijan ja varusmiehen näkökulmasta kehitys on ollut hidasta. Toisaalta tämän kehityksen toteuttaminen on haastavaa, sillä koko armeijan henkilöstön kouluttaminen ja vanhojen johtamistapojen pois kitkeminen on vaativaa työtä. (Hoikkala ym. 2009, 414.) Jussi Kari kertoo artikkelissaan *Syväjohtaminen ja hyvejohtajuus* (2011), että puolustusvoimissa otettiin käyttöön vuonna 1998 uusi johtamismalli, syväjohtaminen. Tämän johtamismallin neljä ydinasiaa ovat älyllinen stimulointi, inspiroiva motivointi, luottamuksen rakentaminen ja ihmisten yksilöllinen kohtaaminen. Nissinen (2012, 4) kertoo, että johtaja, joka ei arvosta muita ihmisiä ei voi olla hyvä toteuttamaan syväjohtamisen ajatusmallia. Älyllinen stimulointi tarkoittaa sitä, että varusmiehiä pakotetaan ajattelemaan itse ja ottamaan isompia vastuualueita. Alaisille kerrotaan syyt, että miksi tehtäviä suoritetaan ja tämä kuvaa inspiroivaa motivointia. Luottamuksen rakentaminen on tärkeää armeijassa sillä tukea ja ohjausta pystytään antamaan vain tämän rakentumisen jälkeen. Ihmisen yksilöllinen kohtaaminen tarkoittaa sitä, että ihmiset ovat erilaisia ja se täytyy ottaa johtamisessa huomioon. Hoikkala ym. (2009, 414) viittaa tekstissään Pekka Halosen (2007) analysoituihin tuloksiin siitä, miten uudet koulutustavoitteet ja pedagogiset tavoitteet kohdistuvat lähinnä kokeilaisiin ja ryhmänjohtajiin. Toisaalta armeijan henkilökunnan ajatusmaailman muuttamisessa on vielä isoja haasteita (Hoikkala ym. 2009, 414).

3.1 Muutokset perhe- ja työelämässä

Nykyaikana nuoret kasvavat yhä useammin yksinhuoltaja- ja uusperheissä. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, joka toinen avioliitto päättyy lopulta eroon. Tutkimuksien valossa tarkasteltuna avioerot eivät vaikuta suoranaisesti lapsiin ja nuoriin, mutta eroon liittyvät riidat saattavat olla haitallisia. Lapset ja nuoret reagoivat yksilöllisesti erotilanteisiin: siihen vaikuttavat muun muassa lapsen sukupuoli, persoonallisuus, temperamentti, kasvuhistoria ja perheen rakenne. (Aaltonen ym. 2003, 195.) Ojasen (2009, 20–21) mukaan nuorelle läheisimmät ihmissuhteet ovat sanomattakin tärkeitä missä tahansa elämäntilanteessa. Myös itsensä kokeminen tärkeäksi ja tarpeelliseksi on yksi hyvinvoinnin kulmakivistä. Avioerojen tapahtuessa lapsi voi kokea, ettei olisi lähtevälle osapuolelle enää tärkeä ja alkaa syyllistää vanhempien ongelmista itseään.

Avioerojen takia isät lähtevät useammin pois perheestä. Tämän vuoksi poikien maailma muuttuu monesti kokonaan naisten hallitsemaksi. Seurauksena miesten maailma muuttuu yhä kaukaisemmaksi. Tämä johtaa pahimmillaan siihen, että äidin ja poikien välinen suhde muuttuu symbioottiseksi suhteeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että äidit ikään kuin elävät poikiensa kautta. Tästä voi seurata pojille vaikeuksia itsenäistyä ja ympäröivään maailmaan tutustuminen vaikeutuu. Tällöin isän mallin saaminen olisi ensiluokkaisen tärkeää, sillä kaikki pojat eivät selviä yksin. Pojat tarvitsisivat isän tuomaa turvallisuuden tunnetta, miesten mallia ja jopa hieman korostettua miehisyttä, koska äidistä irrottautuminen ajatuksena tuntuu pelottavalta. (Rantanen 2010, 42.)

Järvisen (2010, 178–179) mukaan vanhempien rooli on avainasemassa kun luodaan pohjaa lasten sosiaaliselle kehitykselle sekä myöhemmille ihmissuhteille. Vanhemmat ovat lapsilleen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen opettajia. Tästä huolimatta vanhemmat opettavat ja ohjaavat tyttöjä ja poikia eri tavalla. Tyttöjä ei esimerkiksi rangaista yhtä kovasti eikä heidän motorista aktiivisuutta rajoiteta niin paljon kuin poikien. Vanhemmat myös jättävät pojat helpommin selviytymään yksin eikä heitä ohjata niin paljon kuin tyttöjä. Tämän vuoksi pojilta vaaditaan rohkeutta ja selviytymisen taitoja. Tyttöillä ja pojilla on myös eroavaisuuksia leikkimisessä ja ystävyssuhteissa: tyttöillä on monesti paras ystävä ja monesti kolmannen leikkiverin mukana oleminen on liikaa. Pojat puolestaan leikkivät enemmän ryhmissä, eivätkä ryhmät ole

yhtä kiinteitä kuin työillä. Poikien leikkeihin kaikki mahtuvat mukaan ja ryhmän verkostoituminen alkaa jo lapsena. Armeijan on ajateltu olevan se paikka, jossa verkostoituminen alkaa, mutta se ei ole aikuisiän kokemusten ja oppimisen tulosta, vaan on omaksuttu lapsuuden ajoilta. (Järvinen 2010, 179.)

Järventien ja Saulin (2001, 186–187) mukaan *time blind* on käsite, joka kuvaa työn, perheen ja vapaa-ajan kytkeytymistä toisiinsa. Perhe-elämä on uhrattu työn vaatimuksille ja monille työläisille urakehityksen tärkeys on mennyt perhe-elämän edelle. Joillekin työ antaa enemmän tyydytystä kuin perinteinen perhe-elämä. Elämänalueena perheen arvo on kuitenkin edelleen suomalaisille tärkeää. Tästä huolimatta työelämän jatkuvasti kasvavat vaatimukset ja haasteet uhkaavat perhe-elämän arvoa. Hautamäki (2008, 17) esittää, että työelämän jatkuvat muutokset eivät voi olla vaikuttamatta perhe-elämään. Nykyään on oltava tehokas, aina tavoitettavissa ja samaan aikaan pitäisi olla aikaa perheelle ja viettää laatu-aikaa lasten kanssa. Ihmisten asenteet ja arvot ovat muuttuneet 1990-luvun alkuun verrattuna perhekeskeisiksi. Vapaa-aikaa ja perhettä arvostetaan enemmän kuin työtä, mutta kaikki eivät kestä edellä mainittuja ristikkäisiä paineita, mihin viittaavat nykyisin esiin nousseet surmateot perheissä. (Hautamäki 2008, 24.)

Stengård, Appelqvist-Schmidlechner, Upanne, Haarakangas, Parkkola & Henriksson kertovat (2008, 15), että nuorten aikuistuminen on vaikeampaa kuin ennen. Nuoriin kohdistuu entistä enemmän paineita, jotka vaikeuttavat aikuistumista. Nuoruus elämänvaiheena on myös sosiaalisten eroavaisuuksien kannalta sosiologeja kiinnostava aihe. Nuorten elämäntyylit saavat yhä enemmän vaikutteita individuaalisesti maailmankuvasta, mikä kuvastaa koko yhteiskunnan muutosta. (Karvonen & Rahkonen 2000, 135.) Aikuistuminen kasvun vaiheena on siirtynyt entistä kauemmaksi ja epävakammaksi. Uudenlaiset paineet kohdistuvat nuoriin ja nuorilla on entistä enemmän mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Tästä huolimatta nuoret jäävät valintojensa ja vaihtoehtojensa kanssa entistä helpommin yksin. Hautamäki (2001, 27–28) huomauttaa, että sosiaalinen yhteenkuuluvuuden tunne vähentää koulutuksen keskeyttämistä. Yhteisöt eivät kuitenkaan enää tue nuoria niin kuin ennen, ja yhteiskunnallisiin muutoksiin sopeutuminen edellyttää nuorilta entistä parempaa elämänhallintaa. Työelämästä on tullut myös entistä epävakampaa ja kilpailu koulutuspaikoista ja työpaikoista on koventunut. Edes hyvä koulutus ei enää takaa pysyvää työpaikkaa.

3.2 Muutoksien vaikutukset nuoriin

Ystävien rooli on nuorten kesken valtava. Ystävät tukiryhmänä voivat nousta joskus myös kansallisen identiteetin yli. Ystävät tarjoavat nykyajan nuorille tarjoavat turvallisuuden tunnetta, jota puolestaan media, politiikka ja yritysmaailman logiikka yrittävät horjuttaa. Varusmiespalvelukseen astuva nuori astuu palvelukseen ikään kuin paljaana. Hänen identiteettiasemassaan ei ole sellaista valintaa, joka voisi virittyä kollektiiviselle suorittamiselle. Armeijassa hän joutuu täydelliseen käskemisen ja tottelemisen maailmaan, jonka käsittelemiseen nuorella ei välttämättä ole työkaluja tai keinoja. Tämä laittaa nuoren identiteetin koetukselle ja se tekee myös yksilöistä haavoittuvia. (Hoikkala ym. 2009, 196.) Myös nuorten arvomaailma on muuttunut (Hautamäki 2001,55). Nykyaikana kuljetaan ekspressiivisten arvojen suuntaan. Näitä arvoja ovat: nautinnonhalu, elinvoimaisuus, itseilmaisuus ja itsemääräämisoikeus. Hoikkala, Salasuo ja Ojajärvi kertovat (2009, 195), että armeijan laitos vie näitä heidän elämänsä olennaisia asioita pois yksilöltä. Tämä liittyy myös armeijan laitoksen totaalisuuteen. Puhutaan ”totaalisesti loitontumisesta” silloin kun nuoren mahdollisuuksia ulkomaailmaan rajataan ja myös käyttäytymismalleja määrätään.

Järventie ja Sauli (2003, 190) kertovat, että nykyaikaa kuvaavat olennaisesti muutoksen näkökulmasta katsottuna elämän epävarmuuden lisääntyminen. Nykyaikainen myöhäismodernin yhteiskunnan asettamat haasteet jättävät yksilöt erilaisten ongelmien eteen. Hoikkalan ym. (2009, 195) mukaan 1990-luvun ja 2000-luvun alun aikana nuorten elämä on muuttunut paljon siitä millaista se oli 1960- 1980 luvulla. Tämän päivän nuorisosukupolvi on kasvanut yhteiskunnassa, jossa viihdekulttuuri näyttää erittäin suurta osaa nuorten elämässä. Viihdekulttuuri korostaa muun muassa moniarvoisuutta ja yksilön valinnanvapauden mentaliteettia. Yhteiskunnalla on oma roolinsa siinä, minkälaisille poluille nuoret suuntaavat. Yhteiskunta luo reunaehdot nuorten yksilöllisille valinnoille, sillä perinneyhteisöjen heikkeneminen, arvojen moninaisuus ja pirstaleisuus johdattavat nuoret seuraavien kysymysten äärelle: mikä on minulle arvokasta ja minkä varaan voisin rakentaa oman elämäni? Tämä kysymys vie nuoret myös pohtimaan omaan identiteettiään ja sitä etsitään kokeilemalla uusia asioita. Nuoret liittyvät uusiin yhteisöihin, tutustutaan uusiin aatteisiin, kokeillaan omia rajoja ja myös kapinoidaan auktoriteetteja vastaan. (Hautamäki 2001, 14.)

Internet on tuonut ja avannut nuorille uusia mahdollisuuksia ja nuoret käyttävät tietoverkostoja entistä enemmän hyväkseen. Internetin tuomia mahdollisuuksia käytetään muun muassa opiskelussa, tiedon ja palvelujen hankinnassa, ostosten tekemisessä sekä myös sosiaalisten suhteiden ylläpidossa. Tietokoneiden käyttäminen on avannut nuorille uudenlaisen tien myös kouluttaa itseään. Toisaalta Internetin lisääntynyt käyttö tuo mukanaan riskejä, joissa ei voida olla edes tietoisia ja sen valvominen on erittäin haastavaa. Nuoria ja lapsia varten tehty lainsäädäntö ei tämän vuoksi pysy ajan tasalla ja tämän vuoksi nuorten asema nyky-yhteiskunnassa on todella haavoittuvainen. (Aaltonen ym. 2003, 41.)

4 TUTKIMUSPROSESSI

4.1 Tutkimustehtävä

Tässä opinnäytetyössä armeijan keskeyttämistä käsitellään jo tapahtuneen keskeyttämisen näkökulmasta. Keskeyttäminen on siis jo tapahtunut ja mahdolliset vaikutukset ovat nähtävissä tai koettavissa.

Haluan kuulla armeijassa tarjottavasta tuesta nuorille joilla sopeutuminen armeijaan on vaikeampaa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä henkilökohtaista tietouttani syrjäytymisestä. Pyrkimyksenä on myös selvittää haastattelujen kautta nuorten asenteita armeijaa kohtaan. Tavoitteet toimivat ohjeena tutkimusongelman ratkaisemisessä.

Tutkimusongelminä tässä opinnäytetyössäni pidän seuraavia kysymyksiä:

1. Kuinka armeijan keskeyttäneiden elämä on jäsentynyt armeijan keskeyttämisen jälkeen – eli miten keskeytys vaikuttaa nuoren elämään?
2. Mitkä ovat syrjäytymiseltä ja keskeyttämiseltä suojaavia tekijöitä?
3. Mitkä ovat syitä armeijan keskeyttämiseen ja mikä on tuen merkitys siinä tilanteessa?

4.2 Kohdejoukko

Opinnäytetyössäni tutkimukseni kohteena on kolme armeijan keskeyttänyttä nuorta miestä, joiden ikähaitari haastatteluhetkellä on 23–26 vuotta. Palvelukseen haastateltavani astuivat 19 vuoden ikäisinä. Tässä tutkimuksessa olen muuttanut haastateltavien nimet, jotta heidän anonymiteetti säilyisi eikä heitä tunnistettaisi. Tutkimustuloksia käsitellessäni käytän myös haastattelujen kautta saamiani suoria lainauksia. Nimesin haastateltavani uudelleen nimillä Juha, Harri ja Miika. Esittelen haastateltavani tarkemmin tutkimustulosten yhteydessä.

Pyrkimyksenä on tutkia armeijan keskeyttämisen kokemusta ja nuorten syrjäytymistä. Löysin haastateltavat nuoret omien kontaktieni kautta ja he olivat valmiita kertomaan oman tarinansa. Pääsyy siihen, miksi nämä kolme nuorta olen valinnut, on heidän hieman erilaiset kokemuksensa aiheesta. Tutkimustani varten haastateltavat nuoret ovat suhtautuneet keskeyttämiseen hieman eri tavalla ja keskeyttämisen kokemukset eroavat toisistaan.

Haastattelemani armeijan keskeyttäjät ovat taustoiltaan erilaisia. Halusin saada erilaisia näkökulmia keskeyttämiseen. Keskeyttämisen syyt ovat myös haastateltavilla hieman erilaisia ja tämäkin on opinnäytetyötäni varten rikkaus, sillä saan tietoa myös siitä, kuinka armeijassa on suhtauduttu keskeyttämiseen. Haluan myös tietää haastateltavien nykyisestä elämäntilanteesta ja siitä, miten heidän elämänsä jatkui heti keskeyttämisen jälkeen. Nuorten keskeyttämisen ajankohta myös vaihteli jonkin verran sillä yksi haastateltava suoritti palveluksensa puoleen väliin asti. Keskeyttämisen ajankohta on myös olennainen asia, sillä saan tietoa siitä, mitkä tekijät esimerkiksi johtivat keskeyttämiseen siinä vaiheessa, kun palvelusta oli enää vain puolet jäljellä. Tämä antaa aihetta lisäkysymyksille: tuettiin armeijassa tarpeeksi suorittamaan palvelus loppuun kun sitä oli enää puolet jäljellä, ja minkälaista tukea olisi kaivattu, jotta palvelus olisi ollut mahdollista suorittaa loppuun.

4.3 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston teoreettinen viitekehys toimii taustana sille, mitä tutkimusmenetelmää käytetään ja millaista tietoa kerätään. (Alasuutari 2007, 83.)

Tiedonkeruumenetelmänä haastattelu on ainutlaatuinen, sillä se mahdollistaa välittömän vuorovaikutussuhteen haastateltavan ja haastattelijan välillä. Tämä seikka aiheuttaa etujen varjolla myös haittoja, mutta menetelmän suurin etu on sen joustavuus. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1996, 193.)

Haastattelu on laadullisen tutkimuksen yleisin tapa tiedon hankkimiseen. Se on keskustelua, jossa tutkijalla on vastuu haastattelun viemisestä eteenpäin. Tätä menetelmää kuvaa hyvin myös vuorovaikutus, sillä molemmat osapuolet haastattelun aikana pyrkivät vaikuttamaan toinen toisiinsa. Motiivit haastattelun tekemiseen ovat yksinkertaisia - silloin kun halutaan tietää jotain ihmisestä niin miksi sitä ei voitaisi kysyä häneltä itseltään? Haastattelu on tilanne, jossa haastattelijalla esittää haastateltavalle kysymyksiä. (Eskola & Suoranta 1998, 86.)

Teemahaastattelu tutkimusmuotona takaa sen, että haastattelun aikana haastattelijan valitsemat teemat käydään läpi. Tyypillistä se, että haastattelun aihealueet eli teemat ovat etukäteen rajattuja. Haastattelussa käytän siis tukenani suunnittelemani teemahaastattelurunkoa, joka toimii muistilistana sille, että valitsemani teemat käydään haastattelussa varmasti läpi. Menetelmä eroaa kuitenkin strukturoidusta haastattelusta, eli lomakehaastattelusta sen vuoksi, että kysymysten järjestys ja tarkkamuohto eivät ole niin tiukasti määriteltyjä. Haastattelijan määrittelemät teemat käydään kuitenkin läpi, mutta niiden järjestys tai laajuus vaihtelee eri haastattelujen välillä. (Eskola & Suoranta 1998, 87–88.) Teemahaastattelun suosio on ollut nousussa nimenomaan suomalaisissa tutkimuksissa. Tämä johtuu siitä, että haastattelu on luonteeltaan hyvin avointa ja vastaaja pääsee kertomaan kokemuksistaan vapaamuotoisesti, jolloin kerätty materiaali vastaan haastateltavan kokemuksia. Tuomen & Sarajärven (2003, 77–78) mukaan tarkoitus ei ole se, että haastateltavalla kysyttäisiin haastattelun aikana mitä tahansa kysymyksiä. Haastattelussa merkityksellisiä vastauksia pyritään etsimään ongelmanasettelun kautta sekä tietysti myös tarkoituksenmukaisesti. Valitut teemat perustuvatkin tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen eli niihin asioihin, joita aiheesta jo ennestään tiedetään. Olen myös valmis esittämään lisäkysymyksiä nuorelle, jotta keskustelu sujuisi mahdollisimman luontevasti ja saisin vastaukset kysymyksiini. Jännityksen vähentämiseksi esitän ensimmäiseksi mahdollisimman avoimen kysymyksen, jotta nuorelle tulee tilaisuus tuoda hänen oma näkemyksensä esiin ja näin luoda luottamuksellinen ilmapiiri haastattelutilanteeseen.

Onnistuneen haastattelun taustalle minun on pystyttävä rakentamaan minun ja haastateltavan välille onnistunut luottamussuhde. Eskolan & Suorannan mukaan (1998, 94) luottamuksen syntyminen on onnistuneen tutkimushaastattelun avainasia. Haastattelija on osa vuorovaikutusprosessia ja haastattelun onnistunut tulos riippuu nimenomaan siitä, pystyykö haastattelija saavuttamaan luottamuksen. Vaarana voi olla esimerkiksi se, että hermostunut opiskelija voi saada haastattelusta aikaiseksi vain tyhjämpäiväisen kerronnan. Toisaalta hyvä, myötäelävä haastattelija voi saada haastateltavan kertomaan asioita, joita hän itsekkään ei uskonut tuovansa esille haastattelun yhteydessä. Tämän vuoksi yritän purkaa jännitystä heti haastattelun alussa, jotta kaikki aihealueet käytäisiin mahdollisimman tarkasti läpi. Näin saisin tutkimusongelmieni kannalta oikeisiin kysymyksiin kattavat vastaukset. Toisaalta ajattelen myös niin, että haastattelun sujuvuus on kiinni haastateltavasta, mikäli nuori ei halua kertoa vastausta esittämäni kysymykseen niin en voi pakottaa häntä vastaamaan siihen. Saatavan aineiston laatu riippuu siis myös siitä, mitä asioita nuori on minulle valmis kertomaan.

4.3.1 Aineistonkeruu prosessina

Toteutan opinnäytetyön tutkimuksen laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadulliselle tutkimukselle ja sen kvalitatiiviselle aineistolle on ominaista aineiston rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus.

Tutkimukseni onnistumisen kannalta otannan suuri joukko ei ole olennainen seikka. Suuri joukko ja tilastollinen argumentointi ei ole edes välttämättä tarpeellista. Laadullisen tutkimuksen analyysin voi jakaa kahteen eri vaiheeseen eli havaintojen pelkistämiseen ja arvoituksen, eli tutkimusongelmani ratkaisemiseen. Tästä huolimatta nämä kaksi asiaa nivoutuvat toisiinsa ja tällaisen erottelun voi tehdä ainoastaan analyttisesti. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on ensisijaisesti se, että tapauksia on pieni määrä, mutta niitä pyritään analysoimaan mahdollisimman kattavasti. Tämän vuoksi panostan haastatteluissani laatuun enkä suureen tapausmäärään. Laadun takaamiseksi minun on täytynyt tehdä haastattelua varten paljon taustatyötä ja tehtävä huolellinen kysymysrunгон suunnittelu. Laadulliselle tutkimukselle ensisijaisen tärkeää aineiston analyysin kannalta on laatu eikä määrä. (Alasuutari 2007, 38–39; Eskola & Suoranta 1998, 18.)

Kvalitatiivista aineistoa tehdessä on ensisijaisen tärkeää kerätä aineistoa, joka mahdollistaa tarkastelun mahdollisimman kattavaksi. (Alasuutari 2007, 84.) Aineistolle tyypillisiä piirteitä ovat myös harkinnanvaraiset esimerkit ja tarkoituksen mukainen poiminta (Eskola & Suoranta 1998, 61).

Haastateltavien etsimisen aloitin joulukuussa 2013. Haastateltavien etsimiselle rajoitteita asettavat haastateltaville asetettavat kriteerit. Haastattelut toteutin maaliskuussa 2014 ja tämän jälkeen edessä oli aineiston litterointi. Tutkimusta suunnitellesani mietin haastateltavien lukumäärää, sillä kolme haastateltavaa tuntuu melko pienelle määrälle. Tiedonkeruu on siis harkinnanvaraista ja eliittiotanta on yksi termeistä, mikä kuvaa harkinnanvaraisen otannan nimeä. Eliittiotannassa tiedonantajien määrä voi siis olla pieni, mutta haastateltavaksi valitaan ne henkilöt, joilta oletetaan saatavan parhaiten ja parasta tietoa tutkimusongelmia varten. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 87–88.) Teemahaastattelussa ei ole kuitenkaan järkevää valita montaa haastateltavaa, vaan haastateltavien valitsemiseen on syytä panostaa – päätin tehdä eliittiotannan, koska kolme haastateltavaa vastasi hyvin tutkimusongelmani selvittämiseksi laatimiini kysymyksiin. Kiinnitin tämän vuoksi huomiota nuorten erilaisiin kokemuksiin ja suhtautumiseen armeijasta. Haastattelun suoritettua litteroin aineiston ja peilaamaan sitä tutkimukseni teoreettiseen viitekehykseen etsien näin vastausta tutkimusongelmiini.

4.3.2 Aineisto ja analyysi

Tutkimusongelman ratkaisua ajatellen tärkeimmät asiat ovat kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten tekeminen. Nämä asiat ovat tutkimuksen ydinkysymyksiä ja niiden ratkaisemiseen tähdätään tutkimusta aloittaessa. (Hirsjärvi ym. 1996, 209.) Haastattelujen jälkeen on aika lähteä tutkimaan aineistoa ja analysoida saatuja tietoja. Laadullisen tutkimuksen vaikein ja ongelmallisin kohta on aineiston analyysi, sillä siinä pyritään tiivistämään aineisto kuitenkin kadottamatta sen sisältämiä johtopäätöksiä (Eskola & Suoranta 1998, 138). Tarkoituksena on erottaa tutkimusongelmani kannalta olennaiset asiat epäolennaisista. Tämä vaatii myös tutkijalta tarkkuutta, sillä se on työvaiheena raskas: pitkien haastatteluiden kirjoittaminen puhtaaksi vaatii paljon työtä. Työtä tuottaa varsinkin se, että aineiston litteroinnissa haastattelut kirjoitetaan sanasta sanaan samalla tavalla kun haastateltavat esittivät asian. Onnistuneen haastattelun jälkeen puhtaaksi kirjoitettavaa aineistoa on paljon.

Toteutin haastattelut nuorten omissa asunnoissa. Tallennusvälineenä haastatteluja äänitettäessä käytin HTC- puhelimen äänityssovellusta. Tallennettu aineisto on hyödyllistä purkaa sanatarkasti ja kirjoittaa puhtaaksi sanasta sanaan. Haastattelun puhtaaksi kirjoittaminen tietokoneella on yleisempää kuin analyysin tekeminen suoraan haastatteluja kuuntelemalla. (Hirsjärvi ym. 1996, 210.) En onnistunut siirtämään äänitteitä tietokoneelle, joten kuuntelin litterointia tehdessäni haastattelut puhelimesta. Litteroituani haastattelut aineistoa kertyi 32 sivua.

Hirsjärven ym. mukaan (1996, 210) litterointia varten ei ole olemassa mitään tiettyä ohjetta, mutta analyysitapa on oltava tiedossa. Aineiston litterointi voidaan tehdä niin, että se jaetaan teema-alueisiin tai se tehdään koko haastattelusta kerätystä aineistoista. Analyysissäni käytin eri teemoja apuvälineenä: haastattelujen purkaminen ja läpikäynti kulki haastattelun teemaa noudattaen aikajärjestyksessä. Ensin käsittelin haastateltavan oman historian, varusmiespalveluksen sekä elämän palveluksen jälkeen. Analysoidessani aineistoani käytin myös erilaisia värikoodeja etsiessäni oleellisimpia vastauksia kysymyksiini. Värikoodien käyttäminen helpotti myös olennaisten asioiden erottamista epäolennaisista ja nopeutti aineiston analyysia. Epäolennainen asia pitää siirtää sivuun ja keskittyä hakemaan tutkimusongelmaan vastauksia (Hirsjärvi ym.1996,209).

Tuomen & Sarajärven (2003, 94) mukaan laadullisen aineiston analyysi esittää tutkijalle aina uusia kiinnostavia asioita. Tutkija saattaa kohdata analyysiä tehdessään asioista, joita hän ei edes osannut kuvitella. Tämä on tutkijalle vaaran paikka, sillä se saattaa aiheuttaa hämmennystä, koska moniin muihinkin kysymyksiin olisi hienoa etsiä vastauksia. Tällöin tutkijan on pysyttävä rauhallisena ja hyväksyttävä se tosiasia, että kaikkia asioista ei voida tutkia samassa tutkimuksessa. Aineiston analyysi on tutkimusvaiheena tärkeä, koska silloin selviää se, minkälaisia vastauksia tutkimusongelmiin saadaan. Joskus analyysivaiheessa käy kuitenkin niin, että tutkija alkaa miettiä, olisiko tutkimusongelmat pitänyt määritellä eri tavalla. (Hirsjärvi ym.1996, 209.) Tavoitteenani on pyrkiä löytämään vastauksia asettamiini tutkimusongelmiin, vaikka haastatteluista nousisi esiin myös muita mielenkiintoisia asioita.

5 KOKEMUKSIA ARMEIJASTA, ELÄMÄSTÄ JA SYRJÄYTYMISESTÄ

Tutkimustulokseni perustuvat tekemiini haastatteluihin ja peilaan haastateltujen nuoren kokemuksia myös teorian tietoon. Ennen varsinaisten tuloksien esittelemistä esittelen haastattelemani nuoria.

5.1 Haastateltavien kuvaus

Käytin aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua ja keräsin keskeyttäneistä tietoa haastatteleamalla heitä. Seuraavaksi esittelen lyhyesti perustietoa nuorista, joita haastattelin. Kerron heistä laatimani haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä. Haastattelurungon jaoin kolmeen kokonaisuuteen: haastateltavan oma historia, varusmiespalvelus ja elämä armeijan keskeyttämisen jälkeen.

Ensimmäisenä haastattelin Juhaa. Juha on 26-vuotias lukion suorittanut nuorimies. Hänen elämäntilanteensa oli haastava ennen varusmiespalveluksen alkamista, sillä hänen ylioppilaaksi pääseminen ei ollut varmaa ja tämä aiheutti paljon stressiä. Hän kuitenkin pääsi kaikesta huolimatta ylioppilaaksi ja jatkoi siitä työelämäänsä. Töiden takia hän ei ehtinyt viettämään yhtään lomaa ennen palveluksen alkamista. Varusmiespalveluksen suorittamisen hän aloitti vuonna 2007.

Toinen haastateltavani on Harri, 23-vuotias mies, joka oli juuri valmistunut oppisopimuskoulutuksesta. Valmistuttuaan hän jatkoi työelämässä ja piti noin kuukauden loman ennen armeijaan menemistä. Harri pääsi suorittamaan palvelustaan tammikuussa 2010.

Viimeisenä opinnäytetyötäni varten haastattelin 23-vuotiasta Miikaa. Mies oli juuri valmistunut ammattikoulusta ja asui vielä vanhempiansa luona. Valmistuttuaan ei löytänyt töitä ja jäi odottamaan varusmiespalveluksen alkamista. Miika aloitti varusmiespalveluksensa heinäkuussa 2010.

5.2 Nuorten elämäntilanne ennen armeijaa

Halusin haastatteluissani selvittää ensin keskeyttäneiden elämäntilannetta ennen armeijaan menemistä. Tavoitteenani oli saada vastauksia siihen oliko joitakin asioita, mitkä olisivat voineet jotenkin vaikuttaa armeijaan menemiseen. Armeijan keskeyttämistä voivat ennakoida tietyt asiat nuoren elämässä. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi matala koulutustaso, huonot peruskoulukokemukset, negatiivinen asenne palvelusta kohtaan ja myös ystävien kertomat huonot kokemukset armeijasta. Vaarassa ovat siis pudokkaat, eli 16–18 vuotiaiden ryhmä. (Salo 2008, 8; Cassiatare & Koiso-Kanttila 2013, 269.)

Cacciatoren ja Koiso-Kanttilan (2013, 272) mukaan varusmiespalvelus tarjoaa nuorille miehille mahdollisuuden aikuistumiseen ja itsenäistymiseen, sillä nuori irtautuu ainakin hetkellisesti kotoaan. Tästä huolimatta nuorien kasvattamista ei voi sysätä varusmiespalveluksen ja armeijan tehtäväksi. Armeijan suorittaminen ei ole kaikkien nuorten etu ja kutsunnoissa tulisi valita sellaisia nuoria suorittamaan palvelustaan, jotka ovat armeijan käytettävissä koko miehuusvuosiensa ajan.

Haastateltavieni elämäntilanteessa ei varsinaisesti ollut viitteitä syrjäytymisestä Harria lukuun ottamatta, sillä kaikki olivat saaneet toisen asteen koulutuksen suoritettua. Kaksi haastateltavistani teki myös töitä ennen kuin varusmiespalvelus tuli ajankohtaiseksi.

Juha kertoo, että hänen fyysinen kuntonsa oli hyvä kun hän meni armeijaan, mutta huolta aiheutti taustalla ollut masennus, johon hän oli myös saanut lääkettä. Hän ei kuitenkaan käyttänyt enää lääkkeitä armeijaan mennessään eikä taustalla ollut mitään päihdeongelmia. Toisaalta Juha myös kertoo, että peruskoulu ja lukion suorittaminen olivat olleet hänelle haastavia. Lukion suorittamista haittasi esimerkiksi edellä mainittu masennus.

Harri puolestaan kertoo, että hän oli valmistunut suunnitellusti oppisopimuskoulutuksesta ja hänen fyysinen kuntonsa oli hyvä, vaikka ei säännöllistä urheilua harrastanutkaan. Hän kertoo, että nuoruus oli hänellä vaikeaa aikaa johtuen äidin alkoholismista. Hän ei osannut sanoa, että oliko sillä suoranaista vaikutusta varusmiespalveluksen

keskeyttämiseen mutta uskoo, että sillä saattoi olla tekemistä keskeyttämisen kanssa. Nuoruus oli vaikeaa myös sen vuoksi, että Harri joutui nuorena erityiskouluun. Hän itse kertoo, että erityiskouluun joutuminen aiheutti tietynlaista syrjäytymistä. Kysyessäni asioista, jotka olivat tapahtuneet ennen palveluksen alkamista, Harri vastaa pitkän hiljaisuuden jälkeen: *”no jouduin erityiskouluun, ni siitä sit vähä syrjäyty muusta porukasta tavallaan siihe aikaa, se on ehkä jättäny jonkinnäköisiä haavoja ja sit huoli äidin alkoholismista”*. Rantanen (2010, 35) toteaa, että monesti nuorten poikien pahoinvointi heijastuu vanhempien teoista. Tähän vaikuttavat esimerkiksi kun vanhemmat eivät enää jaksa huolehtia lapsistaan. Tämän vuoksi myös äidin alkoholismilla on saattanut olla vaikutusta Harriin. Lapsuudessa koetut vaikeat asiat vaikuttavat vahvasti myöhemmin ihmisen hyvinvointiin (Ojanen 2009, 28–29). Harrin kertoman perusteella erityiskouluun joutuminen on vaikuttanut Harrin elämään. Hän toteaa itsekin, että hän pääsi syrjäytymään muusta porukasta ja toteaa sen jättäneen syviä arpia hänen elämäänsä.

Miikan haastattelu oli vaikeampaa, sillä kysymyksessä oli hiljainen nuorimies ja hän vastasi kysymyksiini lyhyesti. Hän kertoo, että hän oli suorittanut toisen asteen tutkinnon keväällä ja hän odotti sitten heinäkuussa alkavaa palvelusta. Hänen kertoo, että hänen fyysinen kuntonsa oli hyvä. Hän ei harrastanut urheilua missään seurassa, mutta liikkui melko paljon oman ilonsa vuoksi muun muassa juoksemalla ja kavereiden kanssa pelaamalla jalkapalloa.

Kutsuntatilaisuudessa kaikki nuoret pääsivät A-ryhmään, mikä tarkoittaa perinteistä palveluksen suorittamista eli erityisvapauksia ei ollut odotettavissa. Juha pääsi suorittamaan palvelustaan toiveidensa mukaisesti, mutta kertoo ihmetelleensä sitä, miksi kutsunnoissa ei otettu kantaa hänen masennukseensa. Hän oli kuitenkin joutunut syömään masennuslääkkeitä aikaisemmin, mutta tämä asia sivuutettiin kutsunnoissa. Harri puolestaan ei päässyt suorittamaan palvelustaan toiveidensa mukaisesti. Hän olisi halunnut päästä suorittamaan palvelustaan kesällä, mutta joutui aloittamaan tammi-kuun saapumiserässä. Hän ei myöskään päässyt haluamaansa paikkaan ja syyksi hän itse epäili astmaa. Miika taas pääsi suorittamaan palvelustaan toiveidensa mukaisesti.

Puolustusministeriön (2010, 108) mukaan kutsunnoissa tapahtuvassa lääkärin tarkastuksessa on parannettavaa. Kutsuntalääkäreiden koulutusta tulisi lisätä ja käyttöön

pitäisi ottaa ”kutsuntalääkäreiden ajokortti”. Kutsunnoissa tapahtuvissa tarkistuksissa voisi ehkä olla parannettavaa kun kuuntelee Juhan ja Harrin kokemukset asiasta.

Salon (2008, 8) mukaan noin kaksi kolmas osaa nuorista keskeyttäneistä poistuu armeijasta heti kahden ensimmäisen viikon aikana. Useimmiten keskeyttämisen taustalta löytyy jokin sopeutumishäiriöön liittyvä syy. Varusmiespalveluksen huonovaikutus alkaa monesti näkyä niin, että nuori alkaa tekeytyä sairaaksi tai hänellä ei ole minikäänlaista motivaatiota palveluksensa suorittamiseen. Näin ollen tämä johtaa siihen, että nuorelle millään ei ole merkitystä kuten esimerkiksi ystävillä, itsellään ja omilla teoillaan satikka sitten Puolustusvoimilla. Nämä tekijät johtavat monesti nuoren syrjäytymiseen heti palveluksen keskeydyttyä. Varusmiespalvelus tapahtuu myös merkittävään aikaan nuorten elämässä. Itsenäistyminen tulee ajankohtaiseksi ja myös perheestä irtaantuminen mietityttää nuoria miehiä. Armeija kuitenkin antaa nuorille mahdollisuuden henkiseen kasvuun ja kehittymiseen. Tästä huolimatta monet varusmiehet saattavat nähdä palveluksen pakollisena velvollisuutena, joka on suoritettava vaikka pakolla. Tällaisessa tilanteessa nuoret eivät välttämättä tule edes ajatelleeksi armeijan positiivisia vaikutuksia. Positiivinen asenne on yksi merkittävä tekijä, joka auttaa palveluksen suorittamisesta. Positiivisen asenteen omaavat saavat palveluksesta enemmän irti ja he saavat avaimia tulevaisuuden suunnitelmia varten. (Puolustusvoimat 2014.)

Juha, Harri ja Miika vastaavat haastatteluni aikana melko samalla tavalla kysymykseeni siitä, mitä he ajattelevat siitä, että itsenäistyminen on edessä ja pitäisi alkaa otamaan vastuuta omasta elämästään. Juha vastaa kysymykseen näin: ” *kyl se jollai tavalla miua ainakii ahisti, et sitte ku sieltä tulee pois ni pitäis uudestaa etsiä ehkä koulupaikkoja, ehkä omaa asuntoa ja kaikkee semmosia juttuja*” Hän myös kertoo, että hänellä oli suunnitelmissa heti armeijan suorittamisen jälkeen alkaa etsimään omaa asuntoa, mutta palveluksen keskeyttäminen muutti hänen suunnitelmiaan. Stengård ym. (2008, 15) huomauttaa, että nuorten aikuistuminen on nykyään huomattavan paljon haastavampaa kuin ennen. Tämä johtuu siitä, että nuoriin kohdistuu entistä enemmän paineita ja nämä asiat vaikeuttavat myös nuorten aikuistumista. Tämä on aiheuttanut sen, että aikuistuminen elämänvaiheena on siirtynyt entistä kauemmaksi.

Nuoren asenne on yksi merkittävä tekijä palveluksen onnistumisen näkökulmasta. Kysyin heiltä minkälaisella asenteella he menivät armeijaan. Kysyin myös sitä, mitä ajatuksia armeijasta he olivat kuulleet ystäviltä ja olivatko he esimerkiksi pelotelleet armeijaan menemisellä. Haastateltavien asenne erosi hieman toisistaan sillä Juhalle ja Harrille ajatus armeijaan menemisestä oli hankalampi kuin Miikalle. Miika kertoo, että hänen kaverinsa olivat kertoneet armeijasta paljon erilaisia kertomuksia. Kuten olen tutkimuksessani kertonut niin, Hoikkalan mukaan armeija liitetään vahvasti suomalaisuuteen. Näin ollen jokaisella armeijan käyneellä on sieltä omanlainen tarina kerrottavaan.

Harri ajattelee armeijaan menemisestä tällä tavalla:

” no kyllähän se vastenmieliseltä tuntu tai en tiedä onko se oikea sana. no sillei et johonkin pakotetaan menemään ja mä en oo ihmisenä sellanen kun on niin arka ihminen et sillei et semmone iha tuntemattomien kanssa ja sit ku on paljon eri ihmisiä ni se lisäs ahistusta”.

Juhan vastaus kertoo mielestäni paljon mahdollisesta uhkakuvasta keskeyttämisen kohdalla, koska hän ajatteli armeijaan menemisestä negatiiviseen sävyyn: *”Se meni iha täydellä pakkopullalla miua toisaalta paino se, että mie tiesin, että mitä kaikki minkälaisia paineita kavereilta tulee ja ukilta tulee et ne vaikutti sillo siihen mut silti mä menin tämmösellä asenteella, et äkkiä tää alta pois ja homma pakettiin ja loppuun tää näin joo, alta pois mahdollisimman nopeasti”.* Kaikki samoin ajattelevat eivät kuitenkaan tule armeijaan keskeyttämään, vaikka Salon (2008, 8) mukaan asenteen merkitys on iso.

5.3 Armeijan keskeyttäminen

Haastatteluistani selvisi, että nuoret keskeyttivät armeijan hieman eri syistä. Kaikkien haastattelemieni nuorten taustalla oli kuitenkin hieman vaikeuksia sopeutua armeijan ympäristöön. Ensimmäiset kaksi viikkoa olivat kaikista hankalimmat. Tämä johtui siitä, että kaikki oli uutta ja myös ihmiset ympärillä olivat tuntemattomia. Yksi haastateltava koki asian niin, että ajan kulumisen näkökulmasta oli hyvä, että ohjelmaa oli palveluksen alkaessa paljon. Yksi haastateltavista puolestaan totesi, että omaa aikaa ei paljon ollut eikä aikaa rentoutumiselle jäänyt yhtään. Puolustusministeriön (2010, 67)

mukaan 2000-luvulla mielenterveydellisistä syistä palveluksen keskeyttää vuosittain noin 1500 nuorta. Tästä keskeyttäneiden määrästä noin puolet selittyy sopeutumishäiriöllä. Sopeutumattomuus ei ole mielenterveydellinen syy, vaan se on yleensä muutamman kuukauden mittainen jakso, johon sisältyy masennusta ja ahdistuneisuutta. Sopeutumattomuus häiriön diagnosoiminen kutsunnoissa on mahdotonta, sillä ne käydään 1,5- 2 vuotta ennen palveluksen alkamista.

Hoikkalan ym. (2009, 81–84) mukaan armeijan totaalisuus asettaa nuoret kokonaan uuden tilanteen eteen. Alokasaikana nuoret opetetaan armeijan sääntöihin ja tämän vuoksi omille mielihaluille sekä omalle toiminnalle jää kovin vähän tilaa. Vanhojen käyttäytymismallien poistaminen ja uusien opetteleminen kuvaavat hyvin laitoksen totaalisuutta. Totaalisuus näkyy armeijassa koko ajan, sillä nuoret eristetään ulkomailmasta, käskyvaltasuhde ja omaan minuuteen puuttuminen näkyvät selvästi koko ajan armeijan maailmassa. Tänä päivänä nuoret ovat oppineet elämään maailmassa, jossa he muokkaavat jatkuvasti omaa identiteettiään. Tämän vuoksi omaan identiteettiin puuttuminen voi tuntua nuoresta erittäin rankalta. Alokas voi joutua erittäin hämmäntävään tilanteeseen, kun fyysinen ja henkinen identiteettikalusto riisutaan kokonaan pois. Armeijan ympäristö kuitenkin vastasi melko hyvin haastattelemieni nuorten odotuksia. Juha kertoo ympäristöstä seuraavasti: ”*no kyllä se aikalailla sillee meni, et mitä nyt ehkä ite yllätty ni mie otin hirveen raskaasti vapauden riiston et se vietiin niin ku oikeesti pois et ei saanu mennä illalla minne vaa ja sie et saanu lähtee lenkille sillo ku siua huvittaa*”

Vapauden riistäminen on varmasti yksi asia, joka tuntuu nykynuorista hyvinkin hämmäntävältä. Hautamäki (2003, 55) toteaa, että nuorten arvomaailma muuttuu koko ajan. Nuorten arvomaailman muuttuessa koko ajan, esimerkiksi itseilmaisun ja itsemääräämisoikeuden vapaus korostuu jatkuvasti enemmän. Juha kertoo kokeneensa vapaudenriiston haastavana ja tämä johtuu varmasti myös nykynuorten maailmasta, jossa ollaan oman itsensä herroja.

Juha keskeytti armeijan ahdistuksen takia. Ahdistusta myös ruokkivat jatkuvat uniongelmat. Hän myös kertoo, että armeijan henkilökunnan pelottelu lisäsi taustalla olevaa ahdistusta. Juha kertoo, että varuskuntasairaalassa henkilökunta pelotteli asialla niin, että Juha ei saisi työpaikkaa helposti, koska on keskeyttänyt armeijan. Sairaalassa

myös todettiin, että opiskelupaikan hankkiminen on vaikeaa. Nämä asiat oli kertonut naispuolinen terveydenhoitaja, joka oli itse suorittanut varusmiespalveluksen ja todennut siitä olevan suurta hyötyä. Pelko myös perheen suhtautumisesta pelotti ja sekini omalta osaltaan lisäsi Juhan ahdistuneisuutta. Pelkoa herätti perheen lisäksi kavereiden suhtautuminen mahdolliseen armeijan keskeyttämiseen ja leimautumiseen armeijan keskeyttäjänä. Hoikkala (2009, 253) toteaa, että armeijan suorittaminen mielletään vahvasti suomalaisuuteen. Se koetaan velvollisuudeksi, joka on yksinkertaisesti suoritettava. Se joka ei näin toimi on jollakin tavalla erilainen vässykkä. Harri toteaa, että myös hänen keskeyttämisen taustalla oli ahdistusta. Hän kertoo, että tilanteeseen vaikutti taustalla ollut astman pahentuminen ja siitä seuranneet hengitysvaikeudet. Miika toteaa, että hänen palveluksen keskeyttämisen syynä puolestaan olivat selkäkivut sekä masennus. Muut haastateltavat eivät kokeneet, että heitä olisi peloteltu armeijan keskeyttämisellä samalla tavalla kuin Juhaa.

Puolustusvoimien (2014) mukaan yleisimmät keskeyttämisen syyt ovat mielenterveyden ja käyttäytymisen ongelmat. Jopa 38 % keskeyttäneistä selittyy edellä mainitulla syyllä. Toinen merkittävä tekijä keskeyttämiselle ovat tuki- ja liikuntaelinten ongelmat. Nämä ovat syynä noin viidenneskeskeyttäneistä. Muita keskeyttämisen syitä puolestaan ovat erilaiset vammat ja ylipaino. Armeijassa olevat kohtaavat palveluksensa aikana eräänlaisia tabuja, joista puhuminen on vaikeaa. Tällaisia asioita voivat esimerkiksi olla tappaminen, kipu ja pelko. Voidaan myös kysyä onko varusmiesten terveys eräänlainen tabu?

Cacciatore & Koiso-Kanttila (2013, 273) toteavat, että armeijan keskeyttäminen on nuorelle monesti erittäin rankka kokemus. Tämä perustuu siihen, että armeijaan mennessään nuori tekee paljon suunnitelmia, kuten esimerkiksi puhuu palveluksesta läheisilleen, lykkää mahdollisesti opiskelupaikan vastaanottamista tai antaa työpaikkansa pois. Tämän vuoksi nuori keskeyttämisen jälkeen putoaa mahdollisesti tyhjän päälle. Haastateltavistani erityisesti Juhan kertomus on erityisen rankka. Hän otti palveluksen keskeyttämisen erittäin raskaasti. Hän sanoo, ettei hän kertonut armeijan keskeyttämisestä juuri kenellekään. Vanhemmat tiesivät asiasta, mutta ystäviltään hän salasi asian parhaansa mukaan. Keskeyttämisen jälkeen hän muutti unirytmensä niin, että hän valvoi yöt ja liikkui silloin ulkona, jotta kukaan hänen ystävästään ei näkisi häntä. Hän ei myöskään palannut heti työelämään takaisin, koska muutoin kaikki hänen työkaverin-

sa olisivat saaneet tietää hänen keskeyttämisestään. Mielestäni asia kertoo paljon paineista, joita nuoret saattavat kokea armeijaa kohtaan. Tällaisen asian salaaminen on varmasti ollut rankkaa ja hän itse kertoo sen olleen elämänsä rankinta aikaa. Mielestäni Juhalla on ollut melko suuri riski joutua syrjäytymisen kierteeseen. Unirytmien muuttaminen ja myös ystäviltä asian salaaminen on varmasti vaikuttanut myös hänen sosiaaliseen verkostoonsa. On ollut Juhan kannalta huomattavan tärkeää, että hänen vanhempansa ovat olleet hänen tukenaan. Syrjäytymisen näkökulmasta on ollut ensiarvoisen tärkeää, että Juhalla oli työpaikka valmiina, johon hän pysti palaamaan heti tammikuussa. Tästä huolimatta Juhan keskeyttämisen johdosta hänellä on ollut vaarana joutua syrjäytymisen polkuun ja näin olisi saattanut käydäkin ilman työpaikkaa. Hän eli kolme kuukautta työttömänä ja asui vanhempiensa luona.

Harri toteaa myös armeijan keskeyttämisen olleen rankka kokemus. Hän kertoo, että oli suuri helpotus kun hän pääsi pois armeijasta. Hän kuitenkin toteaa, että palveluksen keskeyttämisessä oli mietittävää pitkäksi aikaa. Miika puolestaan kertoo, että hänen keskeyttämistään helpotti se, että perhe oli hyvin hänen tukenaan. Hän ei myöskään ottanut keskeyttämistä niin rankasti kuin Juha ja Harri. Hän kertoo myös, että kavereilta tuli pientä vinoilua keskeyttämisen jälkeen, mutta asia tavallaan unohtui ja jäi taakse aika nopeasti.

Armeijan keskeyttäneiden määrää on pyritty vähentämään kiinnittämällä huomiota varusmiesten terveyteen entistä paremmin jo kutsunnoissa. Halusin kuitenkin tietää lisää haastattelujeni kautta tuettiinko ja kannustettiin haastateltaviani armeijassa riittävästi, jotta palvelusta olisi voitu jatkaa normaalisti. Haastatteluistani selvisi, että nuorten tukemiseen ei kiinnitetty armeijassa tarpeeksi huomiota.

Keskeyttäneistä Juha kokee, että hän ei saanut tarpeeksi tukea armeijalta. Hän kertoo, että hänen palvelustaan olisi helpottanut se, että hän olisi kerran päivässä päässyt juttelemaan ahdistuksesta ja muista vaikeuksista esimerkiksi sotilaspastorin kanssa. Tämän toteuttaminen oli kuitenkin Juhan mukaan erittäin hankalaa. Hän kertoo, että olisi ollut hyvä jos myös alikersanteilta olisi saanut tukea. Juha kertoo, että armeijassa on olemassa hyvä henki siitä, että kaveria autetaan eikä jätetä. Toisaalta Juha olisi toivonut tukea myös muiltakin kuin vain tupakavereiltään ja toteaa, että muilta armeijan henkilökunnalta tukea ei tullut riittävästi. Näin ollen Juhan mukaan tuen saaminen

rajoittui hänen tupaansa. Salon (2008,62) mukaan palveluksen alkaessa yhteys siviilissä oleviin tukiverkkoihin katkeaa. Tukea ei alikersanteilta ja armeijan henkilökunnalta ole saatavilla samalla tavalla kuin siviilissä esimerkiksi työpaikan esimiehiltä, koulun opettajilta tai vanhemmilta.

Juha kertoo erään tapauksen, jossa hän ja hänen tupakaverinsa olivat tupakkapaikalla viettämässä aikaansa. Alikersantti oli huutanut Juhalle hänen puhuessaan puhelimeen ja todennut, että siellä otetaan puhelua äidille ja itketään kuinka kauheaa armeijassa on. Armeijassa on jonkin verran vinoilua alokkaita kohtaan. Juha toteaa, että mitä ylemmäs armeijan arvoasteikolla mennään, niin sitä vähemmän tukea saadaan. Vaikuttaa siltä, että varusmiehen kannalta hänen paras tukensa ovat oman ikäiset alokkaat ja ennen kaikkea tupakaverit. Kysyin Juhalta myös sitä miten hän kokee kokeeko asian, että tuen saaminen olisi auttanut häntä suorittamaan palveluksensa loppuun asti. Hän vastaa kysymykseeni näin:

”No oishan se auttanu ja se et sanoin et on masennusta taustalla mut minä keskeytin armeijan ihan puhtaasti sen ahdistuksen takia et se vei multa yöunet ja väsytti miut ruoka ei pysyny sisällä ja oksentelin ja sit siellä lääkärissä terveyskeskuksessa mikä se nyt olikaan ni siellä sitä ymmärrystä ei tullu et siellä sit oikeastaan vaa löytiin pökökö pesään et sanottiin et nytkö sie tän keskeytät jos annat periks ni sie et ikinä saa enää työpaikkaa ja miä muistan se niiku iha elävästi sen ja se oli tosi vaikeeta. Sit siellä annettiin sellane mahollisuus et varuskunta papin luokse voi mennä juttelemaan tai pääs juttelemaan koska halus niiku kesken leirinkii ja tämmöstä mahdollisuutta tarjottiin mut sit ku miä sitä kysyin ni sitä ei koskaan annettu.”

Kysyin Juhalta, olisiko hän saanut palveluksensa suoritettua loppuun, mikäli hän olisi saanut enemmän tukea. Hän uskoo, että olisi saanut armeijan suoritettua oikeanlaisella tuella. Jos olisi voinut esimerkiksi leireillä päästä jonkun kanssa juttelemaan siitä mil-tä tuntuu ja olisi saanut kannustusta. *”Joskus mulle sanottiin sitten Mikkelin mielenterveyspalveluilla eräs lääkäri kertoi minulle että hänestä tuntuu että sä olisit saanut oikeanlaista tukea sellaista mitä monille tänä päivänä annetaan ni sä oisit saanu sen suoritettua. ja tää on asia jonka lääkäri on mulle sanonu”.*

Kun kysyin Harrilta tuen saamisesta, hän kertoo, että hän ei koskaan puhunut ongelmistaan kenellekään. Hän toteaa, että avautuminen armeijassa on suuren kynnyksen

alla. Puhuminen ei myöskään tullut kysymykseen edes armeijan henkilökunnan kanssa. Toisaalta tukea tuli tässäkin tapauksessa ennen kaikkea perheeltä ja myös kannustusta siihen, että kyllä tästä vielä selvittää. Tässäkin kertomuksessa voidaan ajatella, että ihmiset ovat erilaisia. Juha olisi halunnut tukea ja oli valmis sitä etsimään, mutta Harri puolestaan ei halunnut puhua pahasta olostaan kenenkään kanssa. Tästä mieleeni tulee, että armeijan pitäisi jotenkin vähentää kynnystä avun ja tuen hakemiseen. Tästä asiasta voitaisiin puhua jo ensimmäisten palveluspäivien aikana ja kertoa, että tuen pyytäminen ei ole häpeän aihe. Armeijassa avun pyytäminen on varmasti eräänlainen tabu ja valittaminen ei ole helppoa. Toisaalta tuen saaminen olisi todella tärkeää, koska se voisi parhaimmillaan varmasti auttaa nuorta jopa suorittamaan palveluksensa loppuun, kuten haastateltavistani Juha totesikin. Mielestäni asia toimisi apuna syrjäytymisen ehkäisemisessä palvelusten keskeyttäneiden vähennyttyä. Miikan kohdalla tilanne oli samanlainen kuin Harrilla. Hän ei kertonut ongelmistaan kenellekään, mutta uskoo, että olisi saanut tukea jos olisi sitä pyytänyt. On näin ollen vaikeaa ymmärtää tuen merkitystä haastattelujen kautta, koska vain Juha oli sitä pyytänyt.

Alokaskauden jälkeen varusmiehet määrätään eri tehtäviin ja tämän vuoksi myös tuvat hajoavat. Haastatteluissani kysyin nuorien mielteitä myös siitä, että miltä tuvan hajoaminen tuntuu, sillä tupa koetaan kuitenkin eräänlaiseksi perheeksi armeijassa. Kaikki haastateltavat myös kokivat, että tupakaverit olivat tärkeitä jaksamisen kannalta. Harri toteaaakin, että tupakaverit olivat juuri parhaita eikä hän olisi halunnut olla missään muussa tuvassa. Haastateltavistani vain Juha koki tämän ja hän kertoo sen olleen rankka kokemus, sillä tutut kaverit lähtivät ympäriltä juuri kun heihin oli kerinnyt tutustumaan. Juha koki tuvan hajottamisen olleen rankkaa myös sen vuoksi, että uusiin ihmisiin tutustuminen vie voimia. Hän toteaa, että tuvan hajottaminen oli hänen vointinsa kannalta niin sanottu viimeinen pisara. Tuvan vaihtumista Juha kuvaa näin: *”ku miettii syytä et miks tulin pois mut mie uskon ja tää on ihan käsisydämmellä et uskon et miä oisin suorittanu palveluksen loppuun jos se tupa ei olis kertaakaan vaihtunu. Mä olin niin väsyny ku se vaihdettiin ja sit se oli semmone romutusposte, joka sitte vei sen ahistuksen taas yhtä porrasta isommalle tasolle et se oli vaikee paikka”*.

5.4 Elämä armeijan jälkeen

Analysoidessani tekemiäni litterointeja etsin vastausta siihen, että miten nuorten elämä lähti sujumaan keskeyttämisen jälkeen. Olen tutkimuksessani todennut, että syrjäytymisen kannalta olennaisia asioita ovat koulumaailman ulkopuolelle jääminen ja työelämästä pois putoaminen. Halusin myös saada vastausta siihen, hakivatko nuoret apua ja mistä he sitä hakivat. Koen niin, että haastateltavilla työpaikka on ollut erittäin tärkeä suojaava tekijä syrjäytymisen suhteen. Suurin riski joutua syrjäytymisen kierteseen on ollut Juhalla. Tämä johtuu siitä, että hän joutui odottamaan työn alkamista ja hänen vointinsa olisi voinut pahentua paljon ilman avun saamista. Juhan kohdalla on hyvä todeta, että onneksi hänellä oli voimia hakea apua ja myös sukulaiset toimivat hänen tukiverkostonaan. Hänen kohdallaan myös unirytmien muuttaminen ja ystäviltä asian salaaminen olivat vaaratekijöinä. Harri pääsi aloittamaan työt heti armeijan keskeyttämisen jälkeen. Hänen kannaltaan oli hienoa, että hänen työnantajansa oli valmis palkkaamaan hänen heti takaisin työelämään. Tämä teki nuorelle miehelle hyvää, sillä hänelle tuli heti muuta ajateltavaa kuin armeijan keskeyttäminen. Miika pääsi myös työelämään haettuaan töitä keskeyttämisen jälkeen. Hänenkin kohdallaan oli onni, että hän sai töitä vain kuukausi keskeyttämisen jälkeen. Näin ollen hänenkin kohdallaan työpaikka toimi suojaavana tekijänä mahdolliselta syrjäytymiseltä.

Avun hakeminen siviilissä keskeyttämisen jälkeen oli yksi keskeisimmistä asioista mitä halusin selvittää haastateltaviltani. Harri ja Miika kokevat, että avun hakeminen ei tullut mieleenkään. Tämä johtuu siitä, että he eivät ottaneet keskeyttämistä yhtä rankasti kuin Juha. Harri otti myös keskeyttämisen rankasti, mutta toteaa, että hän ei hakenut apua eikä sitä halunnutkaan. Miika kertoo, että avun hakeminen ei käynyt edes mielessä. Tämä kertoo myös siitä, että miten eri tavalla nuoret voivat kokea keskeyttämisen. Joillekin keskeyttäminen voi olla erittäin traumatisoiva kokemus. Juhan kohdalla myös masennus varmasti teki asiasta pahemman.

Juha joutui olemaan tyhjän päällä kolme kuukautta keskeyttämisen jälkeen sillä hän ei voinut palata työelämään heti. Näin ollen hänelle jäi paljon aikaa miettiä tapahtunutta. Hän palasi armeijasta pahasti masentuneena ja tämä oli suurin tekijä avun hakemiseen. Juha myös kertoo, että ajatukset itsemurhasta pyörivät mielessä ja sukulaiset pakottivat hänet hoitoon. Cacciatoren ja Koiso-Kanttilan (2013, 253) mukaan masen-

nusoireiden nopea tunnistaminen on erittäin tärkeää. Avun saaminen on kuitenkin monesti haastavaa, koska esimerkiksi psykiatriseen hoitoon pääseminen on pitkän jonotuksen takana. Vanhemmat myös saattavat häpeillä nuoren sairautta. Nopeaan hoitoon pääseminen mielenterveysasioissa on ensiarvoisen tärkeää, sillä itsemurhien kautta kuolee kymmenkertaisesti ihmisiä verrattuna muihin menehtymisiin. Juha kertoo, että hän sai melko nopeasti apua ja pääsi hoitoon Mikkelin akuuttityöryhmän piiriin. Juhan kohdalla ajatukset armeijaan takaisin joutumisesta pyörivät kokoajan mielessä ja tämä myös vaikeutti unen saamista. Hän kertoo, että se oli myös yksi tärkeimmistä syistä, miksi hän haki hoitoa. Vapautus palveluksesta oli saatava, koska se tulisi helpottamaan hänen kantamaansa taakkaa. Juhan olisi pitänyt mennä takaisin armeijaan kahdenvuoden kuluttua ja tämä ajatus oli hänelle ylitsepääsemätön. Juha kuvaa avun saamisen tärkeyttä: ” *jouduttiin hakemaan apua joka paikasta muute olis varmaa käynyt tosi huonosti jos ei olis sitä apua mistään saanu sit yritin järjestellä sitä asiaa nii, että armeijaan ei enää tarviis mennä koskaan takasi ni sitten pääsinkin terapeutin luokse joka sitten tarjos tällästä akuuttityöryhmä vaihtoehtoa*”. Avun saaminen nopealla aikataululla voi olla haastavaa, mutta Juhan kohdalla hän pääsi onneksi nopeasti hoitoon. Juha kertoo, että hänelle määrättiin erilaisia lääkkeitä ja hän kävi seuraavat kaksi vuotta aktiivisesti sairaanhoitajan kanssa juttelemassa keskeyttämisestä. Hän toteaa, että oli erittäin helpottavaa puhua keskeyttämisestä jonkun kanssa ja näistä päivistä tuli hänen viikkonsa kohokohtia. Tämä johtuu varmasti siitä, että sosiaalisesta verkostosta ainoastaan hänen perheensä oli ainut, jonka kanssa hän pystyi vaikeuksistaan puhumaan avoimesti. Olisi varmasti ollut Juhan kannalta helpottavaa puhua asiasta myös ystävien kanssa. Juha kuitenkin halusi salata asian ja tähän vuoksi kertominen ystäville ei tullut kysymykseen. Hän toteaa, että hänen ylpeytensä ei antanut periksi kertoa asiasta kavereilleen. Tällä hetkellä hän kuitenkin kertoo, että hän keskeyttämisen kanssa sinut, vaikka asia toki vieläkin ajoittain pyörii ajatuksissa. Juha sai vapautuspäätöksen vuoden päästä ja tämä asia oli merkittävä hänen ahdistuksensa kannalta. Hän kuvaa asiaa erittäin suurena helpotuksena.

5.4.1 Positiiviset kokemukset armeijasta

Kaikki haastattelemani nuoret olivat pettyneitä armeijan keskeyttämiseen, sillä kaikki olisivat halunneet suorittaa palveluksena kunnialla loppuun. Halusin kuitenkin myös tietää siitä, jättikö armeija nuorille mitään positiivisia kokemuksia ja saivatko he mi-

tään hyödyllisiä kokemuksia myöhempää elämää varten. Varusmiespalvelus tarjoaa mahdollisuuden tavata uusia ihmisiä, oppia ryhmässä työskentelemisen taitoja ja oppia vastaanottamaan käskyjä. Armeijassa on myös mahdollisuus saada uusia ystäviä. Kaikki nuoret kokevatkin nimenomaan ystävien olleen armeijassa suuri voimavara. Juha piti vielä yhteyttä tupakavereihinsä keskeyttämisen jälkeen, mutta nykyisin yhteydenpitoa ei enää ole. Samalla tavalla asiaa kuvaavat Harri ja Miika. Juha kertoo, että armeijassa kohokohtia olivat ne hetket, kun hän kävi esimerkiksi lenkillä tupakavereidensa kanssa.

Puolustusvoimien (2013) mukaan armeijan suorittaneet nuoret miehet ovat tyytyväisiä varusmieskoulutuksen laatuun. Tämä näkyy erityisesti keväällä ja kesällä 2013 tehdystä kyselystä, jolloin Puolustusvoimat saivat kaikkien aikojen parhaat arvostukset varusmiehiltä. Vuonna 2013 tehtyyn kyselyyn vastanneista varusmiehistä 85 % kertoi saaneensa positiivisia kokemuksia armeijasta. Kyselyn mukaan myös maanpuolustustahto on pysynyt korkeana. Vuonna 2012 puolustusvoimat ovat myös päivittäneet ohjeita varusmiesten oppimisympäristöstä ja myös sosiaalis-taloudellista asemaa on pyritty parantamaan. Voin siis todeta, että armeijassa on tehty työtä varusmiesten eteen ja haastateltavien armeija-ajan jälkeen Puolustusvoimat ovat uudistuneet.

Armeijassa myös liikunnan määrä on suuri. Harri kokeekin erittäin hyvänä asiana sen, että hän sai uutta intoa liikkumiseen ja itsensä huolta pitämiseen armeijassa. Harri kuvaa armeijan positiivisia vaikutuksia näin: ”no liikunta se oli mun mielestä hyvä asia et pidetään nuorten kunnosta huolta ja sit se oli ryhmä työskentelyä ja auttamaan niiku heikompiä”. Miika puolestaan kuvaa armeijan positiivisia kokemuksia näin: ”varmaa se liikunta ja opin kyl arvostaa sellasia pieniä juttuja. kotona tulee esim aina suihkusta heti lämmintä vettä ja oppi arvostaa sellasta iha jouten aikaaki”. Juha kertoo, että armeijan keskeyttäminen vahvisti häntä ihmisenä ja se oli jollain tavalla myös kasvattava kokemus. Hän myös kertoo, että monet tulevat vastoin käymiset eivät tule häntä yhtä paljon satuttamaan ja näin ollen hän oppi myös käsittelemään vastoin käymisiä. Tietyn ajan kuluessa hän myös alkoi itse ajatella asiasta niin, että ei maailma tähän kaadu, vaan hän tulee varmasti löytämään töitä ja pääsemään myös opiskelemaan. Uskon, että keskeyttäneillä armeija aika mennyt keskeyttämisestä huolimatta hukkaan. Liikunta toimii myös syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä ja tästä on varmasti hyötyä Harrille kuin muillekin haastateltavilleni. Ajattelen myös niin, että Juhan erit-

täin rankka kokemus keskeyttämisestä on kasvattanut häntä ihmisenä. Elämässä kaikki ei toteudu suunnitelmien mukaan ja Juha myös varmasti oppi käsittelemään pettymyksiä paremmin.

5.5 Nykyinen elämäntilanne

Haastattelemani nuoret elävät nykyisin normaalia nuorten miesten elämää. Juha kuvaa nykyistä elämäntilannettaan niin, että hän on työelämässä ja hän on tavallaan sinut keskeyttämisen kanssa. Hän kertoo, että nykyisin hänellä on vapautunut olo ja keskusteleminen armeijasta onnistuvat häneltä ilman ongelmia. Ahdistusta hänellä on aiheeseen liittyen, mutta se on helpottunut vuosien kuluessa huomattavan paljon. Avun saamisella on ollut tässä asiassa erittäin iso vaikutus. Asioista keskusteleminen on auttanut Juhaa sillä pääsi käsittelemään asiaa ammattilaisten kanssa. Kuten hän itsekin toteaa, niin ilman apua hänelle olisi saattanut käydä huonosti. Juha kertoo, että hänen kannaltaan tilannetta on helpottanut se kun hän suoritti palvelustaan niin pitkään. Tämä on mahdollistanut sen, että hänellä on paljon omia tarinoita kerrottava armeijasta ja pystyy ottamaan osaa armeija aiheisiin keskusteluihin.

Kysyessäni Juhalta tämän päivän ahdistuksesta niin hän kuvaa asiaa näin: ”*noo sitä on erilaisissa tilanteissa totta kai ja tälle näin mutta se ei oo niiku enää sellasta armeijaan sidonnaista*” Mielestäni tämä lause kuvaa hyvin sitä asiaa, että Juha on päässyt asiasta vuosien kuluessa yli. Juhan kertomus kertoo siitä kuinka vakavasti nuori voi ottaa palveluksen keskeyttämisen.

Tekemässäni haastattelussa viimeinen kysymys oli tutkimukseni kannalta tärkeä. Kysyin haastateltaviltani, että kun syrjäytymisestä puhutaan nykyisin paljon niin kokiivatko he, että oliko heillä vaaranpaikkoja syrjäytymisen kannalta. Tämä tarkoittaa sitä, että kokivatko haastateltavat, että he olisivat voineet joutua syrjäytymisen kierteeseen keskeytettyään palveluksen. Juha vastaan kysymykseeni kokevansa, että vaaranpaikkoja oli. Hän kertoo, että erityisesti unirytmien muuttaminen ja liikunnan harrastamisen vähyys vaikuttivat häneen. Hän kertoo esimerkiksi liikunnasta niin, että hän ei voinut harrastaa sitä päivisin ollenkaan. Tämä johtuu siitä, että päivisin hän ei halunnut, että kukaan näkisi häntä, koska muuten tieto keskeyttämisestä olisi tullut julki. Edellä mainitut asiat olisivat varmasti vaikuttaneet syrjäytymiseen ilman avun saamista. Juha

kertoo omin sanoin tilanteesta näin: ” *oli siinä isot vaaran paikat et jos olis lähtenyt vointi vielä huonontumaan et millo sitä sit olis voinu enää mennä töihin tai kouluun tai minnekkää.*” Tämän jälkeen hän kertoo, että onneksi hän osasi itse hakea apua mahdollisimman nopeasti.

Harrin nykyinen elämäntilanne on hyvin samanlainen kuin Juhalla. Harri on nykyisin työelämässä ja tämä on mahdollistanut hänen pysymisen syrjäytymisen ulkopuolella. Harri toteaa syrjäytymisestä, että hänen kohdallaan uhkaa ei ollut, sillä hän pääsi heti kotiin päästyään töihin. Hän myös kertoo, että vaaranpaikkana olisi ollut se, että mikäli töiden etsimiseen olisi pitänyt käyttää enemmän aikaa. Työpaikka on siis toiminut myös Harrilla syrjäytymistä suojaavana tekijänä. Nykyisin Harrin kohdalla myös painajaiset armeijaan palaamisesta ovat vähentyneet. Hän kertoo, että vieläkin hän niitä näkee, mutta ei yhtä useasti kuin ennen. Tämä tilanne kuvaa myös Harrin kohdalla sitä miten hän on käsitellyt asiaa ja päässyt asiasta yli niin, että se ei ole enää elämää haittaavaa. Miikan haastattelusta taas voidaan erottaa se tekijä, että hän ei ottanut asiaa niin vakavasti kuin Juha ja Harri. Hän oli hyvin luottavainen, että hän löytää töitä ja eikä koe, että olisi ollut vaarassa syrjäytyä. Avoimuus on ollut mielestäni eräs suojaava tekijä, kun tilannetta verrataan vaikka Juhan tilanteeseen. Nykyisin Miika on työelämässä ja hän on myös hakenut opiskelemaan. Univaikeuksia tai painajaisia hänellä ei ollut armeijaan liittyen.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimus

Tässä kappaleessa kerron omia johtopäätöksiä ja pohdintoja tutkimuksestani. Syrjäytyminen on Suomessa paljon puhuttu aihe. Se näkyy esimerkiksi niin, että nuori keskeyttää koulutuksen, harrastustoiminnan, varusmiespalveluksen ja tipahtaa pois yhteiskunnan valtavirrasta. Tutkimuksessani mielestäni korostui erityisesti työpaikan merkitys syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Suomessa koulutuksesta on tullut entistä haastavampaa ja nuorilla saattaa olla vaikeuksia päästä opiskelemaan huonolla peruskoulun päättötodistuksella. Tämä edesauttaa mielestäni nuorten syrjäytymisestä, sillä koulupaikan turvaaminen olisi todella tärkeää syrjäytymisen ehkäisemisen kannalta. Työpaikkoja on tällä hetkellä vähän ja se näkyy myös opiskelijoiden kesätyöpaikkojen

saatavuudesta. Työkokemuksen ja onnistumisen kokemusten saaminen olisi mielestäni todella tärkeää. Nuorten liikunnan vähyys on myös mielestäni huolestuttavaa. Monilla nuorilla on entistä huonompi peruskunto ja se heijastuu vääjäämättä myös varusmiespalvelukseen. Harrastustoiminnassa mukana oleminen myös antaisi avaimia armeijaan menemiseen, sillä harrastusten kautta opitaan sääntöjen noudattamista, ryhmässä työskentelyä ja saadaan monesti myös positiivisia kokemuksia. Nuoret myös saavat näin lisää ystäviä ja se kasvattaa sosiaalista verkostoa.

Lähtötilanteeni tätä tutkimusta kohtaan oli mielenkiintoinen, sillä syrjäytyminen ja armeijan keskeyttäminen aiheina kiinnostavat minua. Yhteiskunnan muutokset ja niiden vaikutukset nuoriin ja mahdollisesti sitä kautta myös varusmiespalvelukseen kiinnosti minua suuresti. Nuoret kohtaavat paljon erilaisia haasteita ja koen tuen antamisen mahdollisuuden suurena asiana. Tämän vuoksi minua kiinnosti suuresti se, että tuettiin keskeyttäneitä nuoria armeijassa. Toisaalta syrjäytyminen ja armeijan keskeyttäminen ilmiöinä oli vaikeaa liittää yhteen, vaikka ne liittyvätkin toisiinsa. Minun piti erottaa molemmista aiheista olennaiset asiat tutkimusongelman näkökulmasta. Haastavaa oli myös se, että minun piti tutkijana olla tekemästä olettamuksia syrjäytyneistä sekä myös armeijan keskeyttäneistä. Vaikeaa oli myös se, että en halunnut antaa armeijasta negatiivista kuvaa, vaikka haastattelemani nuoret antoivat aiheesta vaikean vaikutelman. Tämän vuoksi halusin tietää nuorilta myös positiivisia kokemuksia armeijasta vaikka he keskeyttivätkin oman palveluksensa. Toisaalta haastateltavani myös kertoivat, että he kokivat armeijan olevan tärkeää. Harri myös kertoi, että hän arvostaa armeijan käyneitä ja siellä työskenteleviä, vaikka hänen oma kokemuksensa armeijasta ei ollut positiivinen.

Opinnäytetyössäni kohtasin vaikeuksia, mutta myös onnistumisia. Alussa minua jännitti erityisesti koulun, työssäkäynnin ja opinnäytetyöni tekemisen aikatauluttaminen. Minun piti suunnitella aikataulu melko tarkasti, jotta aikaa jäisi myös opinnäytetyön tekemiseen. Koen, että oli koulussa erittäin tärkeää patistaa aloittamaan tutkimuksen tekeminen jo ajoissa. Tämä helpotti aikataulujen yhteen sovittamista ja myös sitä, että pääsin opinnäytetyössäni alkuun.

Tutkimuksen alussa mietin, miten saan kerättyä tarpeeksi teoreettista viitekehystä armeijan keskeyttämisestä. Syrjäytymisestä tietoa oli helppo etsiä, koska sitä on saata-

villa paljon, mutta armeijan keskeyttämisestä ja sen vaikutuksista tietoa ei ollut niin helppo löytää. Toisaalta tämä myös motivoi minua keräämään suurimman osan tietopohjaa haastattelujeni kautta. Kirjallisuutta armeijan keskeyttämisestä löytyi niukasti ja tämän vuoksi Tommi Hoikkalan kirja Tunnetut sotilaat oli ensisijainen lähteeni. Mietin, että keräänkö tietoa liikaa pelkästään tästä kirjasta, mutta kyseisessä kirjassa oli paljon oleellista tietoa tutkimukseni kannalta. Loppujen lopuksi löysin kuitenkin omasta mielestäni teorian tietoa tarpeeksi ja löysin nimenomaan olennaisia kysymysaiheita myös haastatteluja varten. Olen tyytyväinen tässä opinnäytetyössäni erityisesti haastattelujeni onnistumiseen. Mielestäni onnistuin hyvin myös löytää litterointiaineistosta olennaisia asioita. Litterointi oli työvaiheena rankka, mutta näin pystyin helposti erottelamaan olennaiset asiat hankitusta aineistosta.

Armeijan keskeyttäminen on ilmiönä paljon puhuttanut asia Suomessa. Haastatteluisani selvisi mielestäni paljon kohtia siitä, että miten armeijassa voitaisiin puuttua nuorten tilanteeseen. Mielestäni pelottelun sijaan armeijassa pitäisi kannustaa nuoria enemmän ja kiinnittää kutsunnoissa myös huomiota siihen, että nuori pääsee palvelemaan haluamaansa paikkaan. Haastatteluistani selvisi, että esimerkiksi Harri ei päässyt haluamaansa paikkaan ja hänelle selvisi, että kyseisessä paikassa puolen vuoden palvelus ei ollut mahdollista. Näin ainakin armeijassa Harrin mukaan kerrottiin. Harri kysyy itsekin, miksi hänet piti laittaa paikkaan, jossa hänen toiveillaan ei ollut mitään merkitystä. Mielestäni nuorten toiveita erityisesti palveluksen pituudessa tulisi huomioida paremmin. Toisaalta kuten olenkin tässä tutkimuksessa jo todennut, että kutsunnoissa on ehkä parantamisen varaa sillä kutsuntojen laatu vaihtelee paljon. Uskon, että mikäli nuori pääsee suorittamaan palvelustaan haluamaansa paikkaan ja saa itse valita armeijakuukausien määrän, nuoren motivaatio palvelusta kohtaan on korkeampi. Korkean palvelusmotivaation omaavat nuoret olisivat varmasti myös merkityksellisiä mahdollisen kriisin syttyessä.

6.2 Haastattelut

Litterointimateriaalista käytin analyysiosuudessa eniten Juhan ja Harrin haastattelua. Tämä johtuu siitä, että kyseiset haastattelut onnistuivat mielestäni parhaiten ja haastatteltavat tarjosivat mielenkiintoisia näkökulmia ja kokemuksia ajatellen selvitettävää tutkimusongelmaani. Materiaalin määrästä oli myös yksi syy tämän haastattelun käyt-

tämisestä eniten: esimerkiksi Juha kertoi paljon kokemuksistaan ja haastattelun aikana pystyin esittämään myös paljon lisäkysymyksiä. Haastattelusta tuli luontevaa, ja koen, että välillemme rakentui luottamus, mikä helpotti haastattelun tekemistä. Harrin haastattelu onnistui myös hyvin, mutta kyseessä oli hiljainen nuorimies ja tämän vuoksi myös analysoitavan materiaalin määrä jäi hieman vähäisemmäksi kuin Juhalla. Miikan haastattelu puolestaan jäi omasta mielestäni liian lyhyeksi. Hän vastasi esittämiini kysymyksiin nopeasti sen enempää selittämättä syitä ja seurauksia, joten materiaali jäi hieman kapeaksi. Toisaalta se oli myös oppimisen kannalta hyödyllinen kokemus, sillä epäonnistuneen haastattelun jälkeen jäin pohtimaan sitä, että mitä minun olisi tutkijana pitänyt tehdä toisin.

Haastattelukysymykset onnistuivat mielestäni hyvin ja suunnittelin ne huolellisesti. Toisaalta haastavaa oli löytää tutkimusongelmani kannalta oikeanlaiset kysymykset. Haastattelutilanne myös hieman jännitti minua etukäteen. Aihealueena armeijan keskeyttäminen on varmasti arka ja tämän vuoksi ajattelin, että miten saan nuorilta tarpeeksi tietoa tutkimukseeni. En ollut ennen tehnyt samanlaista haastattelua ja yksi haastatteluista ei onnistunut niin hyvin. Toisaalta tämä johtui siitä, että kyseinen nuori ei ollut valmis kertomaan asiasta niin paljon kuin Juha ja Harri. Hänen suhtautumisensa keskeyttämiseen myös erosi Juhasta ja Harrista ja tämä oli yksi syy miksi en saanut tilanteesta kaikkea irti. Oli opinnäytetyöni kannalta hyvä, että kaksi haastattelua sujui paremmin ja sain heidän kauttaan paljon tietoa esittämiini kysymyksiin. Tästä huolimatta olisin voinut enemmän esittää lisäkysymyksiä ja tällä tavalla saada tilanteesta enemmän irti. Mieleeni tulee, että olisinko vielä paremmin voinut valmistautua haastatteluja varten, mutta haastattelu on tilanteena sellainen, että lisäkysymyksen esittäminen välillä unohtuu.

Haastateltavien valinta on mietityttänyt minua aina enemmän mitä pidemmälle opinnäytetyöni on edennyt. Minun olisi ehkä pitänyt etsiä myös sellaisia nuoria, jotka ovat vasta olleet armeijassa. Armeijakokemukset olisivat varmaan olleet tuoreemmassa muistissa ja olisin saanut kuvaa siitä, miten paljon armeija on muuttunut omien haastateltavieni ajoista. Olisin siis voinut valita neljä haastateltavaa, joista kaksi olisit keskeyttänyt armeijan edellisen kahden vuoden aikana. Tällä tavalla olisin saanut tietoa tämän päivän varusmiespalveluksesta. Olisin saanut tietoa esimerkiksi siitä, että onko tuen tarjoaminen muuttunut armeijassa. Toisaalta ajattelen kuitenkin saaneeni arvo-

kasta tietoa haastateltavilta tutkimusongelmaani. Lisäksi juuri armeijansa keskeyttänyt nuori saattaa olla vielä liian ujo tai jollain tavalla häpeissään keskeyttämisestä, että haastattelutilanne olisi voinut olla liian hankala hänelle, eikä kaikkiin oleellisiin haastattelukysymyksiin olisi välttämättä saanut vastausta.

Olin henkilökohtaisesti seuraamassa kutsuntatilaisuutta Mikkelissä lokakuussa 2014. Kutsunnoissa panostetaan syrjäytymisen ehkäisemiseen, koska kutsuntatilaisuudessa oli mukana myös mikkeliläiset etsivät nuorisotyöntekijät. Heidän tarkoituksenaan on tunnistaa putoamisvaarassa olevia nuoria ja ohjata heitä oikeanlaisten palveluiden piiriin. Näin ollen kutsunnat ovat kehittyneet omasta kutsuntakokemuksestani. Voin havainnointini perusteella sanoa, että potentiaaliset keskeyttäjät pyritään tunnistamaan jo varhaisessa vaiheessa. On tärkeää muistaa, että kutsuntatilaisuus on viimeinen koko ikäluokan kokoava tapahtuma. Tämän vuoksi avun tarpeessa olevia nuoria voidaan auttaa tehokkaammin ja tämä on mielestäni kehitys parempaan suuntaan syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Juha kertoo, että hän koki armeijassa paljon pelottelua myös elämästä armeijan jälkeen. Koen, että tällainen pelottelu ei edesauta nuorta suorittamaan palvelustaan. Nuorta pitäisi kannustaa myös armeijassa muidenkin taholta kuin vain kaverien. Mieleeni tulee myös, että voitaisiinko palveluksen ensimmäisiä viikkoja helpottaa, sillä keskeyttämiset ovat suurimmillaan nimenomaan ensimmäisen kahden viikon aikana. Voisivatko esimerkiksi yhteisöpedagogit toimia armeijassa erilaisissa ryhmäytymiseen liittyvissä harjoituksissa, jotta nuoret oppisivat tuntemaan toisensa paremmin?

Mielestäni armeijan tulisi tarjota enemmän mahdollisuutta puhumiseen ammatilaisienkin kanssa, eikä pelkästään tupakavereidensa kanssa. Juha kertoo, että armeijassa puhuttiin mahdollisuudesta päästä juttelemaan jollekin henkilökunnasta, mutta hänen kysyessään asiasta, siitä vaiettiin. Avun kynnyksen saaminen voisi toimia ehkäisevänä tekijänä keskeyttämiselle. Juha toteaa haastattelussa, että hän olisi saanut palveluksensa suoritettua jos olisi saanut enemmän tukea. Juhaa haastatellessa myös minulle haastattelijana tuli varmuus siitä, että hän olisi saanut palveluksensa suoritettua oikeanlaisen tuen avulla. Ahdistusta on varmasti lisännyt pelottelu sillä, että työpaikan saaminen ja opiskelupaikan saaminen on vaikeaa, jos ei suorita palvelustaan normaalisti. Juha suoritti palvelustaan 3 kuukautta, mikä on jo melko pitkä aika. Tämänkin asian

mukaan uskon häntä, että hän olisi voinut palveluksensa suorittaa oikeanlaisen tuen löydyttyä. Palvelusta olisi ollut enää puolet jäljellä ja armeijan olisi mielestäni pitänyt tukea nuorta suorittamaan jäljellä olevat kuukaudet.

Armeijassa avun pyytäminen on varmasti eräänlainen tabu ja valittaminen ei varmasti ole helppoa. Toisaalta tuen saaminen olisi todella tärkeää, koska se voisi parhaimmillaan varmasti auttaa nuorta jopa suorittamaan palveluksensa loppuun. Avun löytäminen on myös asia, joka minua mietityttää. Kuten olen työssäni todennut, avun löytäminen ja varsinkin sen saaminen voi olla vaikeaa. Pitkä jonottaminen on varmasti masentuneesta ja ahdistuneesta nuoresta vaikeaa. Toisaalta avun saamista pitäisi helpottaa, koska ongelmien hoitaminen ja ennalta ehkäiseminen ovat yhteiskunnan varoja säästäviä toimenpiteitä. Juhan kohdalla voidaan todeta, että onneksi hän sai apua nopeasti. Tästä kiitos kuuluu Mikkelin akuuttityöryhmälle. Voisivatko esimerkiksi yhteisöpedagogit toimia nuorten tukiverkostona armeijassa? Tämä olisi mielestäni mielenkiintoinen harjoittelumahdollisuus yhteisöpedagogeille, sillä he saisivat kokemusta hankalassa tilanteessa olevien nuorten kanssa. Yhteisöpedagogit oppisivat myös harjoittelujaksollaan tärkeitä nuorten motivoimiseen liittyviä taitoja. Tämä myös säästäisi armeijassa työskentelevien hoitajien ja lääkäreiden aikaa ja yhteiskunnan rahoja. Armeija myös varmasti tarjoaisi yhteisöpedagogeille mahdollisuuden oppimiseen erilaisessa toiminta ympäristössä.

Mieleeni tulee väistämättä, että pitäisikö armeijan tarjota apua keskeyttäneille. Auttaisiko tilannetta se, että armeijassa kerrottaisiin esimerkiksi, että mistä apua pitää lähteä hakemaan ja missä tilanteessa. Tämä voitaisiin kertoa vaikka viimeistään siinä tilanteessa, kun tieto keskeyttämisestä tulee ilmi. Voidaan todeta, että armeijan keskeyttämisellä on ollut vaikutusta Juhan mahdolliseen syrjäytymiseen mutta hänen omatoimintansa ja perheen tuki pelasti hänet. Mieleeni tulee myös tilanne siitä, että jos hänen vointinsa olisi ollut niin huono kotiin palattuaan, hän ei olisi ollut kykeneväinen itse hakemaan apua. Cacciatoren & Koiso-Kanttilan (2013, 255) mukaan masennusoireita ovat ärtyneisyys, viha, uniongelmat, itsemurha ajatukset, itsensä arvottomana kokeminen, väsymys ja mielenkiinnon menettäminen erilaisia asioita kohtaan. Väsyneenä, vihaisena ja mielenkiinnon menettäneenä esimerkiksi omaa terveyttä kohtaan avun hakeminen olisi varmasti ollut entistä vaikeampaa. (Heaven 1996,135.)

6.3 Yhteiskunnan muutokset

Mielestäni myös yhteiskunnan muutokset eivät voi olla vaikuttamatta nykyajan nuoriin. Yhteiskunta muuttuu jatkuvasti ja tämän vuoksi minulle herää kysymys, että pitäisikö armeijan myös muuttua. Kuten olen tutkimuksessani todennut, niin aikuistuminen on siirtynyt entistä kauemmaksi. Kun aikuistuminen on siirtynyt kauemmaksi, niin pitäisikö myös varusmiespalvelusta siirtää myöhemmäksi? Toisaalta tämän mahdollistaminen olisi vaikeaa työelämän ja koulutuksen näkökulmasta. Yhteiskunnan mukana myös nuorten arvomaailma muuttuu koko ajan. Tämän päivän nuoret arvostavat itsemääräämisoikeutta ja itseilmaisua. Näin ollen luulen, että tämän vuoksi monilla on myös vaikeuksia armeijassa. Nuorelle myös oman identiteetin muokkaaminen on jatkuvaa ja armeijaan astuminen voi tulla shokkina, kun yhtäkkiä vapaus viedään pois. Tästä asiasta mieleeni tulee, että pitäisikö armeijassa olla enemmän aikaa itselleen. Monet nuoret ovat varautuneita ennen kuin he tutustuvat ympärillä oleviin nuoriin paremmin, mikäli vapaa-aikaa olisi enemmän niin onnistuisiko tutustuminen paremmin? Yhteisöpedagogit voisivat mielestäni myös järjestää varusmiehille toimintaa heidän vapaa-aikanaan. Yhteiskunnan muutoksien myötä voidaan kysyä, että miksi myös yhteisöpedagogit eivät voisi työskennellä armeijassa ja olla mukana osana armeijan muutosprosessia. Yhteisöpedagogeilla voisi olla osa myös johtajien kouluttamisessa, sillä he voisivat tuoda omia näkemyksiä siitä millainen johtamistyyli sopii tämän päivän nuorille. Uskon, että näin saataisiin keskeyttämiä vähennettyä. Haastateltavat kokivat maanpuolustuksen tärkeäksi ja myös puolustusvoimien mukaan maanpuolustuksen tahto on pysynyt korkeana. Uskon, että myös yhteisöpedagogit voisivat toimia nuorten motivoijina varuskunnissa.

Avioerot ovat kasvaneet nyky-yhteiskunnassa räjähdysmäisen nopeasti. Tällä asialla on melko varmasti merkitystä nuorten miesten pahaan oloon ja sitä kautta syrjäytymiseen ja palveluksen keskeyttämiseen. Muutokset perhe-elämässä enteilevät pahaa oloa, mutta positiiviset kokemukset sen sijaan tukevat nuorten aikuistumista. Avioerojen myötä miehet jättävät useimmiten perheensä ja tämän vuoksi pojilla ei ole enää miehen mallia. Itse avioerolla ei välttämättä ole suoranaisia vaikutuksia nuorten pahaan oloon, mutta sitä vastoin riidat avioeron sattuessa voivat olla haitallisia myöhemmän kehityksen kannalta. Perhe toimii nuorelle ystävien ohella kaikista tärkeimpänä sosiaalisena tukiverkostona. Tämä selvisi myös haastattelujen kautta sillä nuoret

kokivat, että perheen tuki oli todella tärkeää. Pitäisikö armeijassa olla enemmän mahdollisuuksia tavata kavereitaan ja perhettään? Varuskuntia on lakkautettu paljon säästöjen vuoksi, ja tämän vuoksi monet nuoret eivät voi tavata ystäviään ja perheitään esimerkiksi iltavapailtaan. Tämä on mielestäni erittäin ikävä asia, sillä sosiaalisen tuen merkitystä ei voi väheksyä.

Lähteet

Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilen, Marika 2003. Nuoren aika. Helsinki: WSOY

Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. Vaajakoski: Gummerus

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus

Finlex 2007. Asevelvollisuuslaki 2§. WWW.dokumentti
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>
 Päivitetty 28.12.2007. Luettu 22.11.2013.

Hautamäki, Antti 2001. Suomi muutokset edellä- Raportti Suomen haasteista. WWW-dokumentti.
<http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti6.pdf>
 Ei päivitystietoja. Luettu 1.3.2014.

Hautamäki, Antti (toim.) 2008. Muutoksen Suomi - Ihmiset muutoksen tekijöinä, instituutiot ihmisten tukijoina.
<http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/MuutoksenSuomi.pdf>
 Ei päivitystietoja. Luettu 15.10.2014.

Heaven, Patrick C.L. 1996. Adolescent Health - The role of individual differences. London

Heikkilä, Matti & Karjalainen, Jouko 2000. Köyhyys ja hyvinvointivaltion murros. Helsinki: Gaudeamus

Hiltunen, Elina 2014. Yhä harvempi lyö hanskat tiskiin- nuori haluaa tutkinnon
http://yle.fi/uutiset/yha_harvempi_lyo_hanskat_tiskiin_-_nuori_haluaa_tutkinnon/7145992
 Päivitetty 20.3.2014. Luettu 23.9.2014

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1996. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus

Hoikkala, Tommi & Salasuo, Mikko & Ojajarvi, Anni 2009. Tunnetut sotilaat. Jyväskylä: Gummerus

Jyrkämä, Jyrki 1986. Nuoret sivuraiteelle? Nuorisosta, syrjäytymisestä ja yhteiskunnasta. Teoksessa Armi Mikkola (toim.) Suomalaista nuorisotutkimusta. Tutkijoiden puheenvuoroja. Kansalaiskasvatuksen keskus ry. Tapauksia ja selvityksiä 1/1986, 39–40

Järventie, Irmeli & Sauli, Hannele 2001. Eriarvoinen lapsuus. Helsinki: WSOY

Kari, Jussi 2011. Syväjohtaminen ja hyvejohtajuus. WWW-dokumentti.
<http://www.hyvejohtajuus.fi/5683/syvajohtaminen-ja-hyvejohtajuus/>
Päivitetty 18.8.2011. Luettu 10.11.2014

Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi 2000. Nuorten elämäntyylin ja terveystietoisuuden kulttuurinen vaihtelu.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100801/002karvonen.pdf?sequence=1>
Ei päivitystietoja. Luettu 15.10.2014.

Kelti-kangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki:
WS Bookwell Oy

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa nuorten ja lasten syrjäytymisestä. WWW-dokumentti.
<http://herkules oulu.fi/isbn9789514290213/isbn9789514290213.pdf>
Ei päivitystietoja. Luettu 11.11.2013.

Metsämuuronen, Jari 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Viro: International
Methelp Ky

Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? WWW-dokumentti.
<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
Päivitetty 1.2.2012 Luettu 15.11.2013.

Nissinen, Vesa 2012. Syväjohtaminen on nykyaikaisen sotilasjohtamisen malli.
WWW-dokumentti.
http://www.henryorg.fi/data/dokumentit/HR/Johtamisopit_kasitteet/Syvajohtaminen.pdf
Ei päivitystietoja. Luettu 10.11.2014

Ojanen, Markku 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja

Puolustusministeriö, 2010. Suomalainen asevelvollisuus. WWW-dokumentti.
http://defmin.fi/files/1648/Suomalainen_asevelvollisuus_plmv2_2010.pdf
Ei päivitystietoja. Luettu 1.12.2013

Puolustusvoimat 2013 a. Varusmiesten loppukyselyssä kaikkien aikojen parhaimmat
arvosanat. <http://tinyurl.com/p67f7sw>
Päivitetty 13.9.2013. Luettu 15.9.2014

Puolustusvoimat 2013 b. Varusmiespalvelusaika.
<http://tinyurl.com/cmh6kx2>
Päivitetty 7.10.2013. Luettu 10.10.2014.

Puolustusvoimat 2014. Varusmiespalveluksen poistumiin pureudutaan.
<http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/su+puolustusvoimat.fi/pv.fi+staattinen+sivusto+su/puolustusvoimat/tiedotteet/varusmiespalveluksen+poistumiin+pureudutaan>
Ei päivitystietoja. Luettu 28.8.2014

Rantanen, Ilkka 2010. Pahat pojat. Helsinki: Wiresidos

Salo, Mikael 2008. Determinants of Military Adjustment and Attrition During Finnish Conscript Service. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67908/978-951-44-7470-5.pdf?sequence=1>

Ei päivitystietoja. Luettu 23.9.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2003. Köyhyiden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2003-2005. WWW-dokumentti.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3784.pdf

Päivitetty 11.7.2003. Luettu 28.11.2013.

Stengård, Eija & Appelqvist-Schmidlechner, Kaija & Upanne, Maila, Haarakangas Tanja & Parkkola, Kai & Henriksson, Markus 2008. WWW-dokumentti.

Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen - Nuorten miesten psykososiaalisen tukiohjelman vaikuttavuus ja hyöty

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/f12d3b6e-f8a2-49d6-9a0c-6e6789f92c0d>

Ei päivitystietoja. Luettu 1.3.2014.

Puolustusministeriö 2010. Suomalainen asevelvollisuus 2010. WWW-dokumentti.

http://defmin.fi/files/1648/Suomalainen_asevelvollisuus_plmv2_2010.pdf

Ei päivitystietoja. Luettu 4.5.2014.

Suomen Nuorisoyhteisötyö-Allianssi ry, 2010. Nuorista Suomessa. WWW-dokumentti.

<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/793/>

Ei päivitystietoja. Luettu 24.11.2013

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2013. Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen-toimintamalli. WWW-dokumentti.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/aikalisa

Päivitetty 17.3.2014. Luettu 6.12.2013.

Tilastokeskus 2014. Koulutuksen keskeyttäminen väheni.

http://www.stat.fi/til/kkesk/2012/kkesk_2012_2014-03-20_tie_001_fi.html

Päivitetty 20.3.2014. Luettu 19.9.2014

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Jyväskylä: Gummerus

Virtanen, Ville E, 2011. Varusmiesten osaamisen tunnustaminen ja siirtyminen siviiliin. WWW-dokumentti.

http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/5ac236804843dab5b194b95c6ba8100e/Varusmiesten_osaamisen_tunnustaminen_ja_siirtyminen_siviiliin.pdf.pdf?MOD=AJPERES

Ei päivitystietoja. Luettu 28.11.2013.

Opinnäytetyön kysymysrunko haastatteluihin

Haastateltavan oma historia lyhyesti:

- Kerro elämästäsi ennen armeijan alkamista (koulu loppunut/uusi opiskelupaikka tiedossa, työtön/ töissä.)
 - Mistä koulusta valmistuit, missä olit töissä?
- Millaisena näit fyysisen ja henkisen kuntosi ennen armeijaa? (Päihteiden käyttö, masennus taustalla, huono kunto/hyvä kunto fyysisesti kuin myös henkisesti?)
- Armeija-ikäisillä nuorilla aikuistuminen on ajankohtaista. Mitä ajattelit itsenäistymisestä ja vastuun ottamista omasta elämästä?
- Millaisella asenteella menit armeijaan? Pelottelivatko kaverit? Iloitko innoissasi vai tuntuiko ajatus vastenmieliseltä? (Oliko tavoitteita tiedossa tai palvelusaikaa?)
- Asettivatko läheiset paineita palvelukselle? esim. ”armeija on pakko käydä”, ”Rukki on suoritettava”, ”pois ei ole tulemista ennen kuin armeija on suoritettu” vai innostettiinko sinua? Tuettiin? Kannustettiin? Oliko läheisillä ”hälläväliä” asenne armeijaa kohtaan?
- Millainen oli perhe-tilanteesi? Asuitko kotona, seurustelitko? Oliko isoja muutoksia elämässäsi jo tehty tai oliko niitä tiedossa? Miten läheiset suhtautuivat siihen esim. tyttöystävä kun lähdit armeijaan? Oliko se voimavara vai hankaloittiko se palvelusta?
- Oliko jotain sellaista tapahtunut tai ollut, joka mahdollisesti vaikuttaisi palveluksen suorittamiseen?
- Ilmenikö kutsunnoissa mitään erikoista? Pääsitkö palvelemaan ensimmäiseen toivomaasi varuskuntaan?

Varusmiespalvelus:

- Missä suoritit palveluksen? Oliko ympäristö mieluinen?
- Miten koit varusmiespalveluksen (Minkälainen oli asenteesi armeijaa kohtaan? Millä mielin astuit palvelukseen?) Vastasiko armeija ympäristö sinun odotuksiasi paikkaa kohtaan?
- Miten sopeuduit uuteen armeijaympäristöön?

Monisivuinen liite

- Millainen tupa teillä oli? Näkyikö ns. talvisodan henki? Sopeuduitko tupaan ja siellä oleviin ihmisiin hyvin?
- Miten koit armeija totaalisuuden ja sen, että vapaa-aikaa ei juuri ole?
- Alokas-ajan jälkeen tuvat uusitaan, aiheuttiko tämä ongelmia? Jos ei, niin oliko muutos mieluinen? Olisiko palvelusta helpottanut mikäli tupa olisi kokoajan ollut sama ja samat ihmiset olisivat olleet ympärilläsi?
- Saitko armeijassa uusia ystäviä? Esiintyikö simputusta tai kiusaamista, joka olisi vaikuttanut palvelukseen?
- Kuinka kauan palvelit ennen keskeyttämistä?
- Armeijan keskeyttämisen syy?
- Mitkä asiat koit ahdistavana tai positiivisena armeijassa? Tuettiinko sinua riittävästi suorittamaan palvelus loppuun? Jos tuettiin niin kuka tuki ja millä tavalla? Minkälaista tukea olisit toivonut?
- Peloteltiinko sinua keskeyttämisellä? Esim. työpaikan/työn saaminen vaikeutuu.
- (Lisäkysymys: Selviääkö jotain sellaista, että oliko keskeyttämisen syy kuitenkin joku muu? esim. Selkä oli rikki mutta oikeasti lähdit pois ahdistuneisuuden vuoksi?)

Keskeyttämisen jälkeen:

- Miten elämäsi jäsentyi uudelleen keskeyttämisen jälkeen?
- Saitko armeijasta pysyviä ystäviä? Miten luulet heidän suhtautuneen keskeyttämiseesi?
- Oliko sinulla tiedossa opiskelupaikkaa tai työpaikkaa vai tipahditko ns. tyhjännäälle?
- Miten itse käsittelit keskeyttämisen? Mikä tuntui haastavimmalle (hyväksytkö keskeyttämisen?) Koitko paineita siitä mitä muut ajattelivat? Otitko keskeyttämisen raskaasti vai oliko se helpotus? Näitkö keskeyttämisen positiivisena vai negatiivisena asiana? Jos näit, niin mikä siinä oli positiivista tai huolestuttavaa?
- Haitko keskeyttämiseen tukea? esim. mielenterveyspalvelut tai terapia? Koitko tarvitsevasi tukea vai oliko keskeyttäminen sinulle helpotus?

LIITE 2(3).

Monisivuinen liite

- Tarjottiinko sinulle apua keskeyttämisen jälkeen? Oliko esimerkiksi mahdollisuutta keskustella asiasta?
- Miten perheesi/ sosiaalinen verkostosi hyväksyi asian?
- Koetko keskeyttämisen haitanneen elämääsi vai onko siitä ollut jotain hyötyä? Esim. opiskelupaikansaaminen? Työnhakeminen?
- Miten nykyään menee? Syrjäytymisestä on puhuttu nykyään melko paljon. Millaisia vaaran paikkoja sinulla on mahdollisesti ollut syrjäytymisen näkökulmasta?